

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

**Мэлыльфэгъум и 25-р —
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо быракъ и Маф****Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!
Тичыплэгъу лъаплэхэр!***Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо быракъ и Мафэ фэш! тыгу кыддэлэу тышфэгъуш!**Адыгей дахэм щыпсэурэ пэпчъ, тилъэпкъэгъухэу лэжыб къэралхэм арысхэри зэрыгушхэрэ быракъ уцышъоу жъогъо 12-рэ зэблэдзгъэ щэбзищырэ зытешыагъэхэр тыхэгъэу цыкы итамыгъэу щыт, ижккэ кышгэгъыагъэу тарихъ хэбзэ-бзыпхъэу тилагъэхэм, тикультурэ языкыныгъэ ащ кыгъэагъэу.**Адыгэ Республикэм икъэралыгъо тамыгъэхэм зыккэ ащыщ быракъым лъытэныгъэ зэрэфэтшырэм джыри зэ кыгъэагъэу тилъэпкъ итарихърэ икультурэрэ, тичыплэгъухэм, тятэж пашъэхэм ягъэхъагъэхэм лъытэныгъэ ин зэрэфэтшырэр.**Мы мафэр джыри зы амал дэгъоу лъытэн плъэкышът тилъэныкыо гупсэ кырыкышътым тыфэгумэкын, ащ шульэгъоу фытилар къэдгъэшъыпкъэжыын зэрэфар зэккэхэми тилъэныкыоу зэрэщытыр кыдгъурылонымккэ.**Тичыккэ тель тилуачлэ зэхэлъэу мамырныгъэмрэ лъэпкъ зэгъурылоныгъэмрэ тафэлажэмэ, ти Адыгей зэтэгъэпсыхъгъэ, щылэккэшлу зэрыл шъолпырэу тшын зэрэтлэкышътым.**Тичыплэгъу лъаплэхэр, тыгу кыддэлэу зэккэми тышфэгъушъоу псауныгъэ пытэ, щылэккэшлу шъуилэнэу, шу щэхуу кыжжудэмыхъоу бэрэ шъупсэунэу!***Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ****Мэлыльфэгъум и 26-р — радиационнэ епхыгъэ тхъамыклагъоу
къэхъухэрэм яклэуэхэм ядэгъэзыжыын хэлэжъагъэхэм я Маф****Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!
Тичыплэгъу лъаплэхэр!***Мы мафэм рэзэныгъэ ин афытилу тыгу къэтэгъэкыжыых техногеннэ нэшанэ зилэ тхъамыклагъоу къэхъуэгъэхэм дунаир ащызыуэхъумэгъэ цыфхэр. 1986-рэ илгэсэм мэлыльфэгъум и 26-м Чернобыль атом электростанцием иреакторхэм ащыщ кызырэгъагъэм кыхэккэу радиоактивнэ вещество тонн пчъагъэ жъым хэхъагъэ, квадрат километрэ мин пчъагъэ ащ зэлыушъоуагъэ.**Тыхэгъэу щыщ нэбгырэ миллион пчъагъэмэ зэрар ащ къафыхыгъ, джащ фэдэу тыккэзыуцухэрэ дунаимрэ экономикэмрэ лые арихыгъ. Нэбгырэ мин пчъагъэ, Адыгейм щыщхэри зэрахэтхэу, клэуэхэм ядэгъэзыжыын хэлэжъагъэх, афэлэкышътыр зэккэ ашлагъэ радиационнэ кызытырагъэжыын пачэ.**Лыхъужыныгъэу ахэм зэрахъагъэр егъашлэми тшыгъупшэщтэл, тафэразэу тыгу иллышътых.**Чернобыль кышхыгъэ тхъамыклагъом фэдэ егъашлэми къэрэмыхъуж!**Псауныгъэ пытэ шъуилэнэу, дунаир мамырэу илгэсыбэ къэжъуэгъэшлэнэу тышфэгъуш!***Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ****Мэлыльфэгъум и 27-р — урысые парламентаризмэм и Маф****Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
ыккы Адыгэ Республикэм муниципальнэ образованиехэм
ялыккэ кыулыкхъухэм ядепутатхэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!
Тичыплэгъу лъаплэхэр!***Тикъэралыгъоккэ мэхъанэшхо зилэ мэфэкым — урысые парламентаризмэм и Мафэ фэш! тышфэгъуш!**Джырэ лъэхъаным къэралыгъом ихэбзэгъэуцу кыулыкхъухэм хэгъэгум исоциальнэ-экономикэ хэхъоныгъэккэ мэхъанэшхо я.**Парламентхэм ядепутатхэм хэдзаклэхэм яфедэхэр къаухъумэхэзэ, Урысые Федерацием и Конституцие щыгъэпытэжыгъэ принципхэр гъэцэклагъэ хъунхэм аналэ тырагъэты, хэбзэгъэуцуныккэ фитыныгъэр пхырышъыгъэным, гъэцэккэ хэбзэм икыулыкхъухэм япшъэрылхэр зэшлохыгъэ зэрэхъухэрэм шуагъэ хэлъэу лъыплъэгъэным иамал щылэныгъэм пхырышъыгъэным лэпылэгъу фэхъух.**Депутатхэм ягуетыныгъэрэ япшъэдэккыжы икыоу зэрэзэхашыккырэмрэ яшуагъэккэ Адыгэ Республикэм уахътэм диштэрэ хэбзэгъэуцу лъапсэ илэ хъугъэ, тиреспубликэ хэхъоныгъэ ышъыныккэ, экономикэмрэ социальнэ лъэныкъомрэ гъэпытэгъэнхэмккэ ахэм яшлогъэшхо къэккэ.**Тапэккы Урысыем ипарламентаризмэ итарихъ нэжыбгъо шлагъохэр зэрэхъашъхэм тичыккэ тель, а лъэныкъомккэ опытышлоу алэккэлы хъугъэм цыфхэм ящылэккэ нахъышлу хъуныккэ ишуагъэ кызырэгъэуцым техъырэхъышэрэп.**Тичыплэгъу лъаплэхэр, тыгу кыддэлэу зэккэми тышфэгъушъоу псауныгъэ пытэ шъуилэнэу, Адыгэ Республикэмрэ зэдэтигъэ Хэгъэгъушхоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ лэфэу жъуэгъэцаклэрэм тапэккы гъэхъэгъэшхохэр щышъушынхэу!***Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ**

Тыгуасэ АР-м и Лышхъэу Тхъаккышынэ Аслъан Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэу зыгъэлоушлэщтхэу джы-рэблагъэ хадзыгъэхэр ригъэблэгъагъэх. Зэжыбгъум хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, лъэпкъ лэфхэмккэ, лэжыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэу зэпхыныгъэхэмккэ ыккы къэбар жъуэгъэм иамалхэмккэ Комитетым ипашъу Шхъэлэхъо Аскэр.

Хадзыгъаккэхэр ригъэблэгъагъэх

АР-м и Лышхъэу Общественнэ палатэм итхъаматэу хадзыгъэ Устэ Руслъани ащ игуадзэхэми афэгъушъагъ.

— Нэбгырэ пэпчъ шъуилахъ мымаккэу республикэм ихэхъоныгъэхэм ахэшъулыагъ, сыдыгъоккы шъуипшъэрылхэр щытхъу пылэу жъуэгъэцэклагъэх, джышъузыфэгъэзэгъэ лэфри ащ тетэу зэрэлъыжъуэгъэклэщтым тичыккэ тель, — кылуагъ ащ. — Общественнэ палатэм непэ зэшлуи-хын ыльэккырэр маккэп, арышъ, гугъэлэ инхэр кышъотэпхы, зэгъурылоныгъэ тазыфагу илгэу, зэпэблагъэу лэф зэдэтлэным тэри тыфэхъазыр.

АР-м и Общественнэ палатэу цыфхэм цыхъэ, лъытэныгъэ зыфашырэ, пэрытныгъэ зылыгъэ организацие хъуныгъэ зэрэщыгъуыхэ-

рэр, сыдыгъоккы ащ хэтхэм яеплъыккэхэм, яшлэхэм ядэлунхэм, кыдалытэнхэм зэрэфэхъазырхэр Лышхъэу клыгъэтхыгъ.

Устэ Руслъан палатэм непэ пшъэрылхэу ыккы фитыныгъэу илэр нахъыбэ зэрэхъугъэр, ахэр икыоу агъэфедэнхэ, республикэм ихэбзэ кыулыкхъухэм апэблагъэу лэф адашлэнэу гухэлъ зэрлэр клыгъэтхыгъ, кызырэгъэблэгъагъэхэм ыккы кызырэфэгъушъагъэм афэшлэу республикэм ипашъэ «тхъауегъэпсэу» рилуагъ. Джащ фэдэу Устэ Руслъан нахъыпэккэ Общественнэ палатэм пэщэныгъэр дызезыхъагъэхэм зэшлуахыгъэр зэрэмымаккэп, зэрэфэразэхэр кыхыгъэщыгъ. Ахэм опытуу ялэм тапэккэ джыри ишуагъэ кызырэгъэуцым АР-м и Лышхъы дыригъэштагъ,

ялофшлэн кыхагъэлэ-жъэнхэу къарилуагъ.

АР-м и Премьер-министрэу Общественнэ палатэм иправлениаккэ хэгъэхъагъэхэм, анахъэу ащ итхъаматэу хадзыгъэ Устэ Руслъан, общественнэ лэфхэм язэшлохынккэ опытуу ин зэрлэу, гугъэлэу арапхыхэрэр кызырэгъэ-шъыпкъэжышътым яцыккэ зэрэтелъыр кыхыгъэщыгъ. Джащ фэдэу Палатэм ипэщаккэхэм къафэгъушъагъэ Шхъэлэхъо Аскэри. Комитетэу ар зипашъэмрэ Общественнэ палатэмрэ сыдыгъоккы зэпэблагъэу лэф зэрэзэдашлагъэр ащ кылуагъ.

Нэужым нахъыбэу аналэ зытырагъэтышът лъэныкъохэм зэдэгъу-щылагъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр А. Гусевым
тырихыгъэх.

Мэлыльфэгъум и 26-р — радиацие тхьамыклагъохэм ахэ-кюдагъэхэр агу кызыщакъыжырэ маф.

Илъэс 29-рз тешагъ Чернобыль атом электростанцием авариешхо кызыщыхуагъгъэм. 1986-рз илъэсым мэлыльфэгъум и 26-м цыф миллион пчъагъэм ящылэныгъэ зэрихъокыгъ, къралыгъом итарихъ хэмыкюкюжынын лъэужхылыгъу кыщинагъ.

Ащыгъупшэхэрэп

Чернобыль атом электростанциер зызэщэкъом радионуклидэу тыкъэзыуцухьэрэ дунаим хэтлупщыхагъэ хуагъэр промышленнэ объектэу «Маяк» зыфилорэм авариеу цылагъэм ыуж жьым хэхьагъэм нахьы фэди 2,5-кля нахьыбэу агъэунэфыгъ. Официальнэу кытырэ пчъагъэхэм кызызэрагъэнафэрэмкля, ЧАЭС-м кыщыхуагъгъэ аварием нэбгырэ миллион 9 фэдиэм зэрар арихыгъ. УФ-м ихэку 16-мэ ыкля изы республикэ радиациер анэсыгъ. Адыгеими ыклячлэ хильхыагъ а аварием кызыдыхыгъэ тхьамыклагъохэм ядэгъэзыжынын. УФ-м и Апшгъэрэ Совет и Президиум иунашъокля 1993-рз илъэсым кыщегъэжыагъэу мы мафэр хагъэунэфыкы. СНГ-м хахъыщтыгъэ къралыгъохэм япачэхэм я Совет 2003-рз илъэсым кыщегъэжыагъэу мы къралыгъохэм а мафэр, мэлыльфэгъум и 26-р, радиацие тхьамыклагъохэм хэклодагъэхэм я Мафэу хагъэунэфыкы.

Мыекъопэ гарнизоным а лъэхъаным кыулыку цызыхыщтыгъэ тичлплэгъу нэбгырэ

800-м еху чэзыу-чэзыуо клонхэу, лоф кыщашлэнэу хуагъэ Чернобыль иатом электростанцие. Нэбгырэ пэпчэ лыхуагъэу пльытэнэу щыт, сыда плэмэ ящылэныгъэ шхьамысхэу аклыб дэтхэр, цыфлэпкырэ зэрэпсауу радиацием имашло ахэм щаухумагъ.

А лъэхъаным радиацием пэуцужыгъэхэм Мыекъуапэ щыпсэурэ нэбгырэ 300 фэди ахэтыгъ. Ахэм япсауныгъэ лъэшэу зэщыкыагъэ, сэкъатныгъэ зилэхэр бэу кьахэкыгъэх ыкля ясатыр илъэс къэс нахь макля мэху.

Сэкъатныгъэ зилэхэм я Адыгэ республикэ организациеу «Союз «Чернобыль» зыфилорэм ипачэу Едыдж Юрэ кызызэриуагъэмкля, 1986-рз илъэсым кыщегъэжыагъэу 1990-м нэс мы аварием идэгъэзыжынын хэлэжыагъэхэм ащыщэу непэрэ мафэм ехуагъэу нэбгырэ 300-мэ ядунай ахъожыгъ. Адрэ псауу щылэхэм янахыбэр сэкъат хуагъэ. Лыхуагъэныгъэу зэрахагъэм ифэшэуагъэу ахэм ащыщыбэм къралыгъо тын лъапэхэр, нэбгыри 3-мэ Лыхуагъэныгъэм иорден афагъэшоша-

гъэх, нэмыкля уаси афашыгъ.

— Мы тхьамыклагъом ыуж илъэс бэклае тешагъэми, Чернобыль кыщыхуагъэ аварием хэлэжыагъэхэм лыхуагъэныгъэу зэрахагъэу зэращымыгъупшэрэр ыкля АР-м игъэцэклякля хэбзэ кыулыкыуагъэм ялэкля кызызэрихуагъэу ялэпылэгъу кызызэрагъэкляклярэ лъэшэу тигуагъэ, — ело Едыдж Юрэ.

Апэрэпшлэу чернобыльцэхэр инэплэгъу римыгъэкляхэу, ахэм социальнэ ыкля медицинэ гумэкигъоу ялэхэр зэшлохыгъэнхэмкля АР-м лъэпкля лофхэмкля, лэкляб къралхэм ащыпсэурэ тильэпкыгъэхэм адырлэ зэпхыныгъэхэмкля ыкля кэбар жьугъэм иамалхэмкля и Комитет итхьаматэу Шхьэлэхэу Аскэр лофышхо зэришлэрэр цытхуагъэ фильэгуагъ. Ащ кызызэриуагъэмкля, Чернобыль кыщыхуагъэ аварием кызыдыхыгъэ тхьамыклагъохэм ядэгъэзыжынын хэлэжыагъэхэм зэклями федеральнэ фэгъэкютэныгъэхэр ялэх.

— АР-м и Лыхуагъэ Тхьаклушынэ Аслъани, Премьер-министрэу Къумпыл Мурати, Адыгэ Республикэм и Къэра-

лыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм лъэшэу аналэ кытитырагъэты, лоф кыддашлэ. Лъэныкыо пстэумкля гумэкигъоу тилэхэм защагъэгъуазэ, альэкля кызызэрихуагъэу яшлуагъэ кыытагъэкля. Илъэс къэс АР-м и Правительствэ иунашъокля, чернобыльцэхэм, псауу кыытхэмытыжыхэм ялахылы гупсэхэм зэтыгъо ахыгъэ лэпылэгъоу сомэ 1500-рз зырыз кьареты. Ащкля тафэраз. Джащ фэдэу илъэс къэс мы тхьамыклагъом хэклодагъэхэм я Мафэ ипэгъокляу министрствэу зэфэшхьафхэм, Пенсиейхэмкля фондым и Къутамэу АР-м щылэм япачэхэм лэнэ хураахэр тфызэхашэх. Шхьадж зыфэгъэзэгъэ лъэныкыом епхыгъэу кызызэрэдэлэпылэщтым пылхы.

Едыдж Юрэ кызызэриуагъэмкля, непэ анахь гумэкигъоу ялэхэм ащыщ путевкэхэр зэрафимыкыуагъэр. Илъэс къэс ыпкля хэмылыгъуу чернобыльцэхэм санаториехэм защагъэпсэфын альэкляныгъэу ащ фэдэ фитыныгъэ ял. Ау, гукъау нахь мышлэми, путевкэхэр икыоу кьалэклахьэхэрэп, илъэс къэс а шыклар кызыфагъэфедэн альэкляклярэп. Ау мы гумэкигъор дэгъэзыжыныным республикэм ипачэхэм аналэ тет, амалэу щылэмкля лэпылэгъу кьафэхуагъ.

Къалэу Мыекъуапэ инароуднэ депутатхэм я Совет джырэблагъэ зэхэсыгъо илагъ.

Ащ хэлэжыагъэх АР-м и Къралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэр, общественнэ организациехэм, предприятиехэм ыкля гъэлоурышлэкля компаниехэм япачэхэр, нэмыкляхэри. Блэкигъэ илъэсым мы муниципальнэ образованием зэшлуихын ылъэ-кыгъэм, шыклагъэхэм ыкля гухэ-лъэу тапэкля илэхэм кызызэрэу-гъоигъэхэр атегушылагъэх.

Зэхэсыгъор кызызэриуагъэ ыкля зэришагъэ Мыекъуапэ инароуднэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Джармэко Азмэт. Зытегушылэнхэу агъэнэфэгъэ лофыгъохэм ащ клякляу зэхэсыгъом хэлажыэхэрэр ащиэгъэго-загъэх. Нэужым гушылэр ритыгъ Мыекъопэ кълэ администратием ипачэу Александр Наролиным.

2014-рз илъэсэу иклягъэм илофшлэн зыфэдагъэм пачэм зэфэхысыжыхэр кыфилышхэ-зэ, кълэм социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэу ышыгъэхэм, шыклагъэу, гумэкигъоу ялэхэм кьатэгушылагъ. Ащ кызызэриуагъэмкля, иклягъэ илъэсым анахьэу аналэ зытырагъэтыгъэр экономикэм илъэныкыо зэфэшхьафхэм хэхъоныгъэхэр ягъэ-шыгъэнхэр ары. УФ-м и Президентэу В. Путиным жьоныгъуаклям кыдыгъэклягъэ унашъохэр гъэцэклягъэнхэм фэшл

Ягъэхъагъэхэм кьащыуцуцтхэп

2014-рз илъэсым ашлагъэр макляп. Анахьэу аналэ зытырагъэ-тыгъэр социальнэ мэхъанэ зилэ лофыгъохэм язэшлохын ары. Инфраструктурэм ылъэныкыокля хэхъоныгъэшлухэр щылэх, джащ фэдэу гъэсэнэгъэм, псауныгъэр къэухъумэгъэным, культурэм япхыгъэ фэло-фашлэхэр икыу фэдиэу гъэцэклягъэхэ хуагъэ, цыфхэм социальнэ лэпылэгъу аратыгъ, клялэцыкляу ыгыплэ-хэр кызызэриуагъэхэм, гъогухэр агъэцэкляжыгъэх, кълэм изэ-тегъэпсыхъан фэгъэхыгъэ лофтхьабзэхэр зэрахагъэх.

Организацие инхэу ыкля гу-рытхэу кълэм лоф цызышлэхэрэм 2014-рз илъэсым зэклямкля сомэ миллион 17,5-рз зэрагъэклауагъ. 2013-рз илъэсым егъэпшагъэмэ, а пчъагъэр сомэ миллион 925-кля нахыб. 2014-рз илъэсым кълэу Мыекъуапэ иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышлэнхэмкля анахь лъэныкыо шхьалэхэм ащыщэу промышленностым миллион 18-м еху зытефэгъэ товар шылуагъэклягъ. 2013-рз илъэсым егъэпшагъэмэ, мы пчъагъэр проценти 9-кля нахыб. Ащ зилахышлу хэлэхэм ащыщых предприятие анахь инхэу щэ комбинатэу «Адыгейский», сатыушыплэ унэу «Виктория», фирмэхэу «Комплекс Агро», «Питейный дом», кляпсэш фабрикэу «Майкопская», «Картон-тара» зыфилорэрэр, нэмыкляхэри. Бизнес цыклямрэ гуры-тымрэ хэхъоныгъэхэр ашлэнхэм фэлоурышлэрэ муниципальнэ программэу щылэм ишлуагъэкля, блэкигъэу илъэсым субъекти 100-мэ ахыгъэ лэпылэгъу аратыгъ. 2014-рз илъэсым бизнес цыклям ыкля гурытым япхыгъэ

субъект 955-рз кляу агъэпсыгъ. Непэрэ мафэм ехуагъэу ахэм япчъагъэ мини 9-м нэсы. Федеральнэ программэм кыхи-убытэрэ псэуалэхэу Мыекъуапэ дэтхэм яшлэнкля УФ-м ыкля АР-м ябюджет щыщ ахыгъэу кьатлупщыгъэм ишлуагъэкля, унэу атыхэрэм япчъагъэ хэхуагъ. Блэкигъэу илъэсым зэклямкля квадратнэ метрэ мини 155-рз зэлызыубытырэ псэуагъэ 380-рз агъэпсыгъ. 2014-рз илъэсым кълэу Мыекъуапэ дэт предприятиехэм ащылажыэхэрэм зы нэбгырэм тельытагъэу гурытымкля лэжыапкляу кьа-фиклягъэр сомэ мин 24-м еху. Ар гурытымкля Адыгэ Республикэм кыщалэжырэ нахы сомэ 900-кля нахыб ыкля 2013-рз илъэсым елытыгъэмэ, проценти 8 хэхуагъ. Экономикэм илъэныкыо зэфэшхьафхэм зыпкэ итэу хэхъоныгъэхэр ашлэнхэмкля анахьэу зышлуагъэ кьаклоу пачэм кылуагъэр ахыгъэу ащ кы-халхьэхэр ары. Кълэу Мыекъуапэ гъэрэкло ащ фэдэ инвестиционнэ проект 50 щэгъэцэклягъ. Ахэр зэшлозыхыгъэхэр щэ комбинатэу «Адыгейский», пивэш заводэу «Майкопский», зэфэшлыгъэ лахъэхэлэ обществэу «Картонтара», мэжымэщ комплексэу «Киево-Жураки» зыфилорэрэр, нэмыкляхэри. Мы лофыгъохэм зэклямкля сомэ миллион 700 аплухагъ ыкля ахэм яшлуагъэкля лофшлэплэ чыплэ 379-рз агъэпсыгъ.

— Мы аужырэ илъэсхэм индустриальнэ паркхэм ягъэп-сын тикъэралыгъо чыплэшхо щэубыты. Мыекъуапи ахэм зэу ащыщ. Индустриальнэ паркым

игъэпсынкля чыплэ гъэнэфагъэ кыхытхыгъ, Урысыем ыкля лэ-кляб къралыгъохэм якомпаниехэу мы лъэныкыом лоф дэ-зышлэхэрэм залудгъэклагъ, ащ-кля опытуу алэклэпымкля кыд-дэгошагъэх. Шьугу къэзгъэкля-жынын, 2014-рз илъэсым АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат зипэщэ лыкля купыр Китай Республикэм икьалэу Цюаньчжоу зэрэклоуагъэр. Ащыгъум зэдэгущылэгъоу зэ-дырлагъэмкля унашъо ашыгъагъ кълэу Мыекъуапэрэ Китаим ит кълэлэшхохэм ащыщэу Цюаньчжоуэ экономикэхэм хэхъоныгъэхэр ягъэшлыгъэнхэм-кля зэгъусэхэу лоф зэрэзэда-шлэщтыр. Адыгеим и Прави-тельствэ илыкля куп Китаим зэклохэм провинциеу Фуцзянь ит предприятиехэм ащылагъэх, ахэм лофшлэклэ амалэу алэ-кляпыр зэрагъэшлагъ, ялоф-шлэн зэрагъэпсырэм зыщагъэ-гъозагъ. зэдэгущылэгъоу ашы-лэхэмкля зэдэлэжыэнхэу зэ-даштагъ. Джащ фэдэу кълэ-хэу Цюаньчжоуэ Мыекъуапэрэ язэкъошныгъэ лъагъэкютэ-нэу зэдаштагъ, — кылуагъ А. Наролиным.

Пачэм зэфэхысыжыхэр кы-шыхэзэ, экономикэм хэхъоны-гъэу илэхэм адаклоу, непэ ана-хьэу аналэ зытырагъэтырэ лъэ-ныкыохэм, гумэкигъохэр дэ-гъэзыжыгъэнхэмкля шлэгъэн-фаехэм кьащыуагъ. Джащ фэ-дэу клялэцыкляу ыгыплэхэм я-клоплэнхэу щыт сабыхэу чэ-зыуым хэтхэр нахь макля шы-гъэным фэшл зэшлуахыгъэ ло-фыгъохэм кьатэгушылагъ А. Наро-линым.

— «Гъогу картэу» Мыекъуа-пэ щыдгъэпсыгъэм ишлуагъэ-

кля, чэзыуым хэт клялэцыкляуагъ япчъагъэ нахь макля шыгъэным цыкляу-цыкляуэ тыкыфэклауагъ. АР-м и Лыхуагъэ Тхьаклушынэ Аслъанрэ министрэхэм я Кабинетрэ яшлуагъэкля гъэрэкло клялэцыкляу ыгыплэщэу сабы 240-рз зычлафэхэрэр дгъэпсы-гъэх ыкля кызызэриуагъэх. Ащ нэмыкляу, учреждениехэр зы-члэтыгъэ унитлумэ гъэцэкля-жынынхэр ятшыллэхэи, клялэ-цыкляу ыгыплэхэу зэтэдгъэ-псыхыажыгъэх. Ахэм ящы-клягъэщт лэмэ-псымэхэр зэкля ачлэдгъэуагъэх. Джащ фэдэу ыпэкля клялэцыкляуагъэ зыщя-лазэщтыгъэхэу учреждениеу «Солнышко» зыфилорэр джы клялэцыкляу ыгыплэу дгъэпсы-гъэ, ащ зэклямкля сабы 240-рз фэдиэ члэс, — кылуагъ А. Наролиным.

Кълэм чыгыхэр щыгъэтыс-хыгъэнхэр, ахэм ясанитарнэ зытет шапхэхэм адиштэу шы-гъэныр пшэрыл шхьалэу зэ-рэщытхэр А. Наролиным кы-луагъ. Социальнэ программэ-хэм нахь чанэу ахэлэжыэнхэм, еджаплэхэм шлэныгъэу ашара-гъэгъотырэ хэгъэхъогъэным ыкля культурэм ылъэныкыокля къэуцурэ лофыгъохэм тапэкля анахь атырагъэтыгъэу кы-луагъ. Гумэкигъоу къэуцухэрэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае сьд фэдэрэ лъэныкыокля лэпылэгъу кьафэхуагъэр АР-м и Лыхуагъэ Тхьаклушынэ Аслъан-рэ АР-м и Правительствэу и Тхьаматэу Къумпыл Муратрэ зэрафэразэхэр кълэм ипачэ кылуагъ. Мыекъуапэ инароуд-нэ депутатхэм я Совет хэт-хэм кълэ администратием ипачэ блэкигъэу илъэсым ло-фэу ышлагъэм зэфэхысыжыгъэу фэхуагъэхэр дэгъукля фальэ-гъуагъ. Ащ даклоу, ежхэр зыгъэ-гумэкихэрэ упчлэхэр мэрым фа-гъэзагъэх, игъэкютыгъэ джэ-уапхэри агъотыгъэх.

**Нэклибгъор
зыгъэхъазыргъэр
КЛАРЭ Фатим.**

Зэхъоклыныгъэхэр фэхъугъэх

Федеральнэ хэбзэгүүцүгүүэ «Об актах гражданского состояния» зыфилорэм зэхьоклыныгүүэ фэхьугэхэм 2015-рэ ильэсым мэлыльфэгүм и 1-м клуачлэ ялэ хьугэ. Цыфхэм язэфыщытыклэ фэгьэхьыгэ актхэр зэхагьэуцонхэм пае льэлү тхыльэу ЗАГС-м кьырахьылэхэрэр электроннэ шыклэклэ кьалэклагьэхьанхэм ахэр фэгьэхьыгэх.

Зэхьоклыныгъэхэм тащигъ-
гъозагъ ЗАГС-м и Гъэлорышл
плэу АР-м щылэм ипащэу
Яхьуллэ Тэмарэ. Ащ кыыз-
рыуагъэмклэ, ЗАГС-м икыу
лыкыу ор-орэу тхылъ епхьыллэн
зэрэфаем даклоу, къралыгъо
ыкы муниципальнэ фэлэ-фа-
шлэхэм язэкыл портал иамал-
хэр кыызфэгъэфедэхээз, кър-
ралыгъо регистрацием иактхэм
альэныкьоклэ тхыгър бгъэхьын
плэкышт. Сабыеу къэхьугър
тхыгъэныр, зэшхьэгъусэ з-
фэхьугъэхэр зэготхгъэнхэр,
джащ фэдэу ахэр зэготхьыкы-
жыгъэнхэр, сабый зыплунэу
зыштагъэхэм ар къэзыушыха-
тырэ тхылъыр ятыгъэныр («усы-
новление» зыфалорэр), тыр гъэ-
унэфыгъэныр (установление от-
цовства), цыфыр дунаим зэ-
рехыжыгър къэзыушыхьатырэ
тхылъыр, цыфхэм язэфыщыты-
клэ фэгъэхьыгъэ тхылъхэр мыщ
фэдэ шыклэр бгъэфедээз бгъэ-

псышунэу амал шылэ хьугъэ.
ЫпшэкӀэ зигугу кыштышыгъэ
шыкӀэм кыдымылътэрэ за-
къор цыфым ыцӀэ зэблиху-
жын зэримылэкӀыштыр ары.

Федералын хэбзэгүүсүгэм
кыгьэнэфэрэ шапхьэхэмклэ
кьэралыгьо ыкли муниципальнэ
фэлэ-фашлэхэм язэикл портал
фэлэ-фэшли 7 ЗАГС-м икьу-
лыкьу ыгьэцэклэн фэе.

Къэралыгъо ыкӀи муниципальнэ фӀэлӀ-фашӀэхэм яззыкӀ портал хӀэхъгъэным фытегъэпсыхъгъэ системэм зерифӀэшъуашъу лӀф ышӀэным, ащ ыуж къэралыгъо фӀэлӀ-фӀӀишымкӀэ электроннэ заявкӀэхэр тыгъэнхэм яамалхэр гъэфедэгъэнхэм нелӀ адалажӀэ ЗАГС-м и ГъӀорышлӀплъу АР-м цӀырӀ. Ахэр зышъхъгъусэ зӀфӀэхъугъэхэр зӀготхӀгъэнхэр, джаш фӀэдӀу ахэр зӀготхыкыжыгъэнхэр, свидетельствӀхэр икӀӀарыкӀлӀу къэтыжыгъэнхэр арых. Адрес фӀэлӀ-

фэшилплэу кьанэхэрэр ахьщэр
бюджетым кьызырехьэрэм
ельтыгыгэу кьэралыгбо ыкйи
муниципальнэ фэло-фашлэхэм
язэикл портал хагэхьаштых.
Мыщ фэдэ юфыгыгэу зэшлуахы-
хэрэм яшлуагэкклэ, кьяоллэггэ
цыфхэм электроннэ шыклэмклэ
ятыхгэ агьэхьан, чэзыум хэ-
мытхэу ар ЗАГС-м икьулыкэу
лэклагэхьан, ыкйи зэшхьэгэу-
сэхэр зыщызыгуатхэтхэ е зы-
щызыгуатхыкйыжыштхэ уахь-
тэр агьэнэфэн алъэклышт.

Электроннэ клэтхэжыныр кыызфэгъфедэгъэным фэш! техническэ амалхэр шылэнхэр ятонэрэ чэзыум кыдельытэх. Мыш юуж цыфыр иунэ исэу ишыклэгъ тхылхэр электроннэ шылкэмклэ ЗАГС-м кылъыгъэ-лэсынэх ылъэклышт.

Электроннэ тхыгээ ЗАГС-м
икъулыкъу бгъэхьыным пае

лэнькыё заулэ кыхьэгэщыгъэн
фае. Гушылэм пае, федераль-
нэ хэбзэгъэуцугъэм кызээрэ-
дилъытэу нэбгыритлум зызэ-
гуатхэным пае электроннэ тхы-
гъэу кыагъэхьэрэм игыусэнху
щыт ахэр зыщышхэр къэзыу-
шыхьатыр тхылъхэри. ЫпэкIэ
унагъо ялагъэмэ, зызэрэзгуа-
тхыкыжыгъэхэр къэзыушыха-
тыр тхылъыр Iоклагъэхъан фае,
ау мы зэолIэхэрэ ЗАГС дэ-
дэр арымэ эгозытхыкыжыгъэ-
гъагъэхэр, мыщ фэдэ тхылъ
ищыклагъэп, сыда плэмэ ар мыщ
чIэлъ. Зыныбжэ имыкъугъэм
унагъо ышлэнымкIэ фитыныгъэ
илэныр къэзыушыхьатыр тхы-
лпыр кыкIагъэгъун фае. Мы
тхылъхэри электроннэ шлыкIэу
гъэпсыгъэнхэу щыт.

Мы зигугъу къэтшыгъэ тхыльхэр унагъо зышлэн гухэлъ зилэхэр ЗАГС-м кызе-

кгуалэхэкIэ подлинникхэр зы-
далыгынхэ фaе.

Кыхэдгээчин зызэгозыт-хэхэрэм нахыи зызэгозыт-хыкыжыыштхэм ашэн фэе фэлэ-фашлэр зэрэнахыбыэр. Ахэм гэлэшыгыг квалифицированнэ кэтхэжынынэ кызы-фагыэфедэн фэе. Ащ кыкыырэр хабзэр зыгээуцурэм мыщ мэ-хьанэшхо зэрэритырэр ары. Зэшхыэгуситлүм нелэ зэгурь-мылоныгэ азыфагу кытэджа-гээу зэхэкыжынынэ гухэль ашыгыэмэ, ащ тэрээу егупшы-сэнхэу уахытэ ялэным мыр фэлорышлэ. Электроннэ шыкыэм зызэгозытхыкыжыын зыльэ-кыштырэр мыщ фэдэ амал зэ-зыгхэгытыгыг зэшхыэгусэ-хэр арых.

— УФ-м ыкіл Адыгэ Республикэм я Правительствэхэр цыфхэм ящылэныгъэ нахь псынклэ къэзышлышт фэлэ-фашлэхэр агъэпсынхэм пылтыхь. Ахэм сэри аджесэгбаштэ, — къылуагъ ЗАГС-м и Гъэlorышланлэу АР-м щылэм ипашэу Яхьулэ Тэмарэ. — Мыщ фэдэ шыкълэхэм яшлуагъэклэ, цыфхэм ЗАГС-м шагъэцэкълэнэу цыт фэлэ-фашлэхэр нахь псынклэ къафэхьушт. Гущылэм пае, нэбгыритлум зызэгутахэнэу фæхэмэ, чэзыум хэтынхэу ищылкгъэжышштэп. Унэм исхэу ащ епхыгъэ фэлэ-фашлэхэр зшлуахынхэ амал шылэ хьушт. Ащ ишлуагъэклэ, ЗАГС-м икьулыкьу лф цызышлэхэрэми, къяоллэрэ цыфхэмэи уахтэу агъэклодырэр нахь маклэ хьушт.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО
Сэтэнай.

Сурэтым итыр: Яхьулэ Тэ-
мар.

Адыгеим и Апшърэ хьыкум итхьаматэ Пхеньян щылагъ

Урысые Федерацием и Апшъэрэ хыкум
итхьаматэу Вячеслав Лебедевыр зипэщэгъэ
лыкӀо купым хэтэу Адыгеим и Апшъэрэ
хыкум итхьаматэу Трэхьо Аслъан
бэмышӀэу Корейскэ Народнэ-
Демократическэ Республикэм щылагъ, мы
хэгъэгум апшъэрэ лэнатӀэхэр щызылыгъхэм
ащыщхэм алыклагъ.

Пхенъян иаэропорт лыкlo
купым хэтхэм къащыпэгъоклы-
гъэх КНДР-м и Апшээрэ хы-
кум итхаматэ иапээрэ гуадзэу
Цой Гын Ен, Урысыем иллыкloу
мы хэгъэгум шылэ Александр
Мацегора, урысые дипломати-
ческэ представительствоэм
илофышлэхэр. Урысыем иллыкlo
куп официальной резиденциеу
«Чуаман» къыщыцугъ.

Апэрэ мафэм лылыкò купым хэтхэм Темыр Кореим игьэлсын льяпсэ фэзышыгьэ Ким Ир Сенрэ Ким Чен Иррэ ясаугьэтхэм, советскэ дзэкòлхэм ясаугьэт кьэзгьагьэхэр клэральхьагьэх. Джащ фэдэу ахэр Мансудэ ихудожественнэ мастерской, КНДР-м игьэлсын клэщакò фэхьугьэ Ким Ир Сен иунэ, Корейскэ заом имузей шылагьэх.

Адыгейм и Апшээрэ хы-
кум итхяматэу Трэхьо Ас-
льян КНДР-м и Апшээрэ хы-
кум итхяматэу Пак Мен Чер,
КНДР-м и Апшээрэ народнэ

зэүлклэ и Президиум итхьаматэу Ким Ен Нам дырялэггэ зэүлклэггүхэм ахэлэжыагь. Зэдэгүшылэггүхэм зэрэахыаггэуэнэфыкыггэмклэ, Урысыем иллыкдохэр КНДР-м кызыкыаггэхэр Хэггэгу зоошхом Теклоныггэр кызышыдахыггэр илгэс 70-рэ зышыхурэм, Темыр Корейм япон техадохэр зырафыжыыггэхэр илгэс 70-рэ зышыхурэм, 2015-рэ илгэсыр Урысые Федерациемрэ Корейскэ Народнэ-Демократическэ Республикэмрэ язэныбджэгүныны и Илгэсэу залытаггэм тефаггэх. Хэггэгуитлүми бэшлаггэу гүэнэггүшүл зэфышытыклэхэр зэрээздырялэхэр, культурэ зэпкыныггэ пытэ азыфагу зэрилпыр зэүлклэггүхэм кышалуагь.

— Урысые Федерацием и
Апшъэрэ хыкум итхьаматэу

Вячеслав Лебедевым ипсальэ кыызэрэщыхигьэщыхгьэмклэ, Урысые Федерацием и Апшэрэ хыкумрэ КНДР-м и Апшэрэ хыкумрэ офэ зэрэзэ-нашлэщым ехыллэгьэ зээзэгы-ныгьэм зыклэтхагьэхэр кы-хьашт ильэсым ильэсипшл хьушт. Урысые Федерацием и Апшэрэ хыкумрэ и Апшэрэ арбитраж хыкумрэ зэрэ-зэхагьэхьажыгьэхэмклэ хы-

кум реформэр Урысыем шы-
ухыгъэ хъугъэ. Апшърэ хы-
кумэу агъэкӀжыгъэм цыфхэм
яфитыныгъэхэмрэ яшхъафиты-
ныгъэрэ якъуэхуменкӀэ, об-
ществэмрэ къаралыгъомрэ
яфедэхэм якъэгъэгунэнкӀэ ип-
редложениехэр Урысые Феде-
рацием и Федеральнэ ЗэлукӀэ
къащыхэлъхьэгъэнымкӀэ фиты-
ныгъэу илэхэр икъоу егъэфедэх,
— кыӀуагъ Трэхъо Аслан.

КНДР-м ихыкумышлхэр уры-
сые уголовнэ хэбзэгэуцугьэм
зэхьоклыныгьэу фэхьугьэхэм
нэлүасэ фашлыгьэх. 1991-рэ
ильэсым хыкум реформэм и
Концепции тыхэгьэгу зыщашта-
гьэм кыщегьэжыагьэу хы-
кумышл хабзэм игьэпытэнклэ
Урысыем гьогушхо кызыэри-
күлгэр зэлүклэгьухэм кьаша-
лүагь.

— Урысые Федерацием и Апшээрэ хыкум итхыаматэу Вячеслав Лебедевым КНДР-м и Апшээрэ народнэ зэлүклэ и Президиум итхыаматэу Ким Ен Нам нэлуас сызыфешым, ар Кавказым шылагъэмэ сыклэупчлагъ. Къалэхэу Ессентуки, Грознэм зэрашылэгъэр, амал илэ зыхыүклэ игуапэу Адыгейми, Мыекыуапи кызыэрэкюштыр джэуапэу кыситыгыбгъ, — кылуагъ Трэхьо Аслъан.

Адыгейм и Апшгэрэ хы-
кум итхьаматэ зэрэхыгъунэ-
фыкыгъэмклэ, шыагъэ хэлъэу
зэлуклэгъухэр кӀуагъэх. Хэгъэ-
гумтӀумэ яхыкумышӀ кӀулыкъу-
хэм язэдэлэжъэныгъэ къэра-
лыгъохэм ащыпсэухэрэм фэдэ
къызэрафыхыщтым ац ицыхъэ
тель.

(Тикорр.).

Сурэтым итхэр (сэмгүмкү
кьебгэжэынышъ): **Адыгеим и
Апшээрэ хыкум итхяматэу**
Трэхьо Аслъан, Урысые Фе-
дерацием и Апшээрэ хыкум
итхяматэу Вячеслав Лебе-
девыр, КНДР-м и Апшээрэ
народнэ зэлүкэ и Президи-
ум итхяматэу Ким Ен Нам,
Урысыем иллыкюу КНДР-м
щылэ Александр Мацегора.

Узэрэадыгэр пщыгъупшэ хъущтэп

«Хэкум уесыфэ уиунагъо уринап, узиклыкэ — лъапкым уринап», — а гуылэхэр къысалуи, сянэ-сятэхэм самолетым сырагъэтысхыи, симынэ-лосэ Инджылыз хэгъэгум сэгъэгуагъ. Лондон сызэрэнэ-сэу адыгэхэм салыхъунэу езгъэжыагъ.

Мыщ адыгэу исыр нэбгырэ минищ фэдиз мэхъу. Европэм ианыхъу къралыгъо пэрытхэм ащыщ къралымкэ ар бэл, сыда плэмэ а пстэури къэлэ зэфэшъхьафхэм адэсых ыккыи зы чыплэ къыщызэрэуагъоинхэ альэкыщтэп. Арэу щытми, адыгэхэр тыдэ щэпсэуэхэм зэрэшлэнхэ фае. Цыфыр ихэку щымыпсэу зыхъуклэ иунэ ыгу къэзыгъэкыжыгъу зыщыкларэр ихабз, ахэм бзэр нахъ агъэ-лъаплэ мэхъу. Ащ фэгъэхыгъэмэ, Лондон фэдэ щылэп. Мы къалэм хэгъэгу зэфэшъхьафхэм кърарыкыгъэ адыгэхэм нэлуасэ сачыфэхъу, япсэуклэ ыккыи ягухэлхэм сачыгъозагъ. Сыгу къеуагъэр нэлуасэ къысфэхъугъэ адыгэхэм ащыщ зымыи хэкум къыгъэзэжыинэу зэрэфэмыер ары. Лофыгъо зэфэшъхьафхэм ар къахэкы: зым ипсэуклэ нахъ дэгъу хъумэ

шлюгъу, адрэм илъэпкъ щымыщ къыщагъ, ахэтых адыгэ хэкум идэхагъэ зымышлэхэрэри, адыгэ хэкур егъашли зымылэгъугъэхэри.

Инджылызым щыпсэурэ адыгэхэм язэхэхъан къын зышлырэр, нахъыбэмкэ, ахэр сэщ фэдэу зэрэстудентхэр, еджэныр къызаухыклэ къыздыкыгъэ хэгъэгум агъэзэжыин зэрэфаер ары. Мыщ ренэу щыпсэурэ адыгэ зэрэдэмысыр Адыгэ Хасэ е нэмыкы адыгэ организации зэхэщэгъэным пэрыохъу фэхъу. Илъэс зауэлкэ узэкълэбэжымэ, Лондон дэс адыгэхэм хасэ зэхэщэнэу фэжъэхэи, ау нэбгырэ маклэ зэрэхъухэрэм ыккыи гугъуемылхэр зэрахэтхэм къыхэкыкыкэ, зи къадэхъугъэп. Мы илъэсым адыгэхэмрэ абхъазхэмрэ зэхэхъэхэи Адыгэ-Абхъаз ассоциация Лондон (Adyghe— Abkhaz Association of London) щызэхашагъ. Ахэм адыгэу ыккыи абхъазэу Лондон щыпсэухэрэр нахъ благъэ зэфэгъэхъугъэнхэр, нахъ дэгъоу зэрэгъэшлэгъэнхэр пшэрыл зыфашлыжыгъ. Ассоциациер зэхамыщзэ адыгэхэмрэ абхъазхэмрэ зэпылыгъэх, зэхэхэщтыгъэх, ащ къыхэкыкыкэ

шэ нэлуасэ уфэзышлырэ лофыгъом сыхэлэжъэнэу къысэ-лъэлугъэх.

Лондон узыфаер къызщыбдэхъун къал. Адыгэу мыщ щыпсэухэрэм адыгабзэм ыккыи адыгэ хабзэм ядэхагъэ къэлэдэххэр ягуапэу нэлуасэ фашых. 2012-рз илъэсым «Рос-сотрудничество» ялэпылэгъоу Лондон адыгэ тхаклоу Люба Балаговам ытхыгъэхэм нэлуасэ зыщафэхъугъэхэ пчыхъэзэхэхэ щырекълэуагъ. Ащ цыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэм адыгабзэккэ ыккыи урысыбзэккэ уса-клом ытхыгъэхэр щызэхыхынхэ альэкыгъ. Мыщ фэдэ лофыгъохэм адыгэ ныбжыкыкыкы нэлуасэ зэфэхъунхэмкэ, яны-дэпфыбзэккэ зэдэгущылэнхэмкэ, адыгэ зэхэтыкыкыкы ащымыгъупшэнхэмкэ фэдэшхо къахы. Лъэшэу сидуапэу згъэшлэгъуагъэ адыгэ тхаклохэм ялофшлагъэхэр Инджылызым икълэ шъхьалэ зэрэщагъэ-лъаплэхэрэр. Ащ нахъыбэуи згъэшлэгъуагъэр ныбжыкыкыкы тхыгъэхэр ашлогъэшлэгъонэу ыккыи Люба ыгу къыдащэнэу къызэрэклолагъэр ары.

Сицлыкыгъо Адыгэ хэкум щыкыуагъэп, ау Москва сызэрэдэсызи, адыгэ къэшъуаклэм сыфагъэсагъ, силъэпкъ зыщыщыр, ащ ихъышэ, ыбзэ сэгъэшлагъэх. Я 2000-рз илъэ-

ермэлхэри, осетинхэри, инджылызхэри къэклох.

Пстэуми аныхъ сидуапэ хъугъэр мыгъэ Инджылызым ианыхъ тхыпъеджэлэшхохэм ащыщэу «Senate House Library» зыфилорэм сызэрэщылагъэр ары. Мыщ зы лофыгъо гъэнэфагъэ сидуапэ щыкыуагъ — адыгэхэм ягугъу къызщашлырэ тхылхэр, журналхэр, гъэзетхэр къэзгъотынхэу сыфэагъ. Лъэшэу си-насып къыхыгъ, сыда плэмэ мы тхыпъеджэлэм адыгэхэм афэгъэхыгъэу тхылыпшл: я 18 — 19-рз лэшлэгъухэм Адыгэ хэкум къырыкыуагъэм, адыгэ хабзэр зыфэдагъэм, адыгэхэр нэмыкы цыф лъэпкъхэм щэн-щэфэн лофыгъоу адырлагъэхэм якъэбар зыдэтхыгъэхэр члэхъу къычлэкыгъ. Тхыгъэхэр тхыпъеджэлэм къычлэхыхэ хъущтэп, ащ къыхэкыкыкэ, ахэр къысатынхэм пае лъэлэу стхи сыхъат зауэрэ сежэнэу хъугъэ. Бэрэ сежагъэми, сидуапэу къызэрэдэхъугъэм лъэшэу сидуа-гушложыгъ. Москва е Мыекыуапэ мыщ фэдэ тхылхэр къыщызгъотынхэ спэжыкыщтыгъэп.

Инджылыз хэгъэгум иуниверситетхэм адыгэхэм яхабзэ, язэхэтыкыкыкы, абзэ цыфхэр нэлуасэ фэшлыгъэнхэм пае адыгэхэм яшъыпкъэу лоф адашлэ. Ар къеушыхъаты 2014-рз илъэсым гъэтхэпэм «SOAS University of London» зыфилорэ документальнэ фильму Винсент Мунрэ Булат Халиловыр «CIRCASSIA: Exploring the Sounds of an Ancient Country» зыфилоу тырахыгъэр къызэрэ-щагъэлэгъуагъэр. Ащ ыпкъ къыкыкыкы университетым иеджаклохэри икълэзэгъаджэхэри лэшлэгъубэ зыныбж адыгэ музыкальнэ культурэм нэлуасэ фэхъунхэ альэкыгъ, еж адыгэхэм амал ялэ хъугъэ абзэккэ техыгъэ кино Инджылызым икълэ гупчэ щеплынхэу.

Джащ фэдэу мы университетым 2014-рз илъэсым, мэлылфэгъу мазэм адыгабзэр зэзыгъэшлэнэу фаехэм аудиторие гъэнэфагъэ кърарыгъ. Джыдэдэм адыгабзэ зэзыгъэшлэхэрэр нэбгырипшым къехъу. Бзэр зэрагъэшлэнэу цыфхэм амал ялэ хъугъэ, сыда плэмэ ахэр зыщыпсэурэ чыплэхэм адыгабзэккэ ащыгуылэхэрэп. Курсым къэбэртэе диалект нэмыкы щарамыгъашлэ нахъ мышлэми, лъэшэу сидуапэу зэс-гъашлэ ыккыи клэмгуе диалектым зэрэфэдэр, зэрэтеклырэр нахъ дэгъоу къызгурыло сыхъугъ.

Лондон щыпсэурэ адыгэхэр хэгъэгу зэфэшъхьафхэмэ — Туркуем, Сирием, Иорданием, Урысыем ыккыи нэмыкы къралыгъохэм — кърарыкыгъэх. Адыгэу Лондон щыпсэухэрэм лъэшэу осэххо фашлэу адыгэ хабзэри адыгабзэри зэрэхэх ыккыи адыгэ лъэпкъым ишэнышлэхэм якъэухъумэн лъэшэу агу етыгъэу пылтых.

Сэ сыхъэккэ къасломэ шлю-игъор, тиадыгэ лъэпкъ итэкъухагъ нахъ мышлэми, тыдэ тыщылэми, адыгэ лъэпкъым тызэрэщыщыр тыгу икы хъущтэп. Тыхэку тиклыгъэми, нэмыкы цыф лъэпкъхэм язэхэ-тыккэ тытемыхъу, адыгэ зэхэ-тыккэр тчыгъупшэ хъущтэп. Адыгэ тызышлырэр тыхабз, ти-адыгабз. Дунаир къэкълухыи уиунэ ихажэ.

ХЪАДЫПЭШЪО Марин.
Лондон дэт университетым истудентк.

Сурэтхэм арытхэр: **усэ пчы-хъэзэхэхэм къэкълэуагъагъэ-хэм ащыщхэр; Лондон ичлы-плэ зэфэшъхьафхэр.**

тэгугъэ мыщ фэдэ зэхэщагъэм итхъухъэгъэ лофыгъом изэшохынкэ ишлуагъэ къэкълонэу.

Мы илъэсым адыгэ пстэури къызэхэмыхъэу зырызэу зэлуклэщтыгъэх нахъ мышлэми, зы мэфэ гъэнэфагъэ горэм адыгэхэр зэкклэри зэлуклэщтых. Мыгъэ, жъоныгуаклэм и 21-м, адыгэу Лондон щыпсэухэрэр Crimean War Memorial щызэхэщытхы. Мыгъэ Кавказ заор зауыхыгъэр илъэси 150-рз мэхъу. Ащ фэгъэхыгъэу тинахыжъхэм къагъэхъазыри заор зэрэклэуагъэр ыккыи цыфыбэ зэрэхэклодагъэр къызылотыкы-рэ псалъэ къашлыгъ. Сэ къэкълэуагъэ пшъашъэхэм сызэранахыкыкыкы, адыгэ лъэпкъым къырыкыуагъэм ихы-

сым Урысыем икълэ шъхьалэ Къэбэртэе Эммэрэ Тутэ Зауррэ «Адыги» зыфилорэ апэрэ ансамблэр къыщызэлэуахыгъагъ. Сянэ лъэшэу сыфэраз. Ылэккымыгъанэу непэ сэ адыгэ лъэпкъым шлулэгъоу фысилэр къысхылхъагъ.

Лондон седжэнэу сыкызы-клом, илъэс зауэрэ сежагъ нахыжъхэм адыгэ къэшъуаклэм фэгъэхыгъэу зыгорэ зэхэщэ-ным, лэкыбым щылэ адыгэ клэлэцлыкыкыкы хэхэу нахъ фэцэгъэнхэм пае сэр-сэрэу къызэлэусхынэу сыфэжыагъ. 2014-рз илъэсым ичэпыогъу мазэ «Гуфаб» зыфилорэ ансамблэр зэхэщагъ, адыгэ къэшъуаклэм ини цыкыуи нэлуасэ фэсэшых. Адыгэмэ анэмыкыу,

Теуцожь районым инароднэ депутатэу, Гьобэкуае щыпсэурэ Стлашью Вячеслав кытфигьэхъазырыгъэ отчетым фэгъэхьыгъ

Фашыгъэ цыхьэр къегъэшъыпкъэжы

Пэублэ гущы

Стлашью Вячеслав зытшлэрэп непэп — илъэсипш пчъагъэ хъугъэ. Тыщыгуае илофшакли, илэжэккэ-псэукли, унэгъо дахэ зэриэм, шлурэ дахэрэ ылоным, ышлэным ехьурэ юф зэримышлэрэми, ихэдзаклохэм, зэккэ иккы-джэгъухэм ящылэккэ-псэуккэ нахьышлу шыгъэным зэрилэккэу зэрапыллымы, унагъо пэпчэ игумэккэ зэрэзэригъашлэрэми, амал зэрилэккэ зэрэфигъэцаккэрэми, ахэм еж гу-хэхъо зэрахигъотэжырэми. Тэ тизакъоп, ауштэу зэрэщытыр районым ичылагъохэм ащыпсэурэ цыф кызырэыккэхэм ашлэ. Языгъашлэрэп илофшлагъэхэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэ цыккыхэр район гъэзетым, нэмыккхэм

кызырэыккэхэрэ, цыф зэхахьэхэм ащы-зэхахьэрэ ары. Лытэныгъэшхуи фашы, «дэгъугъэба тэри ащ фэдэ депутат тилагъэмэ», е «дэгъугъэба тидепутатхэм ащ щысэ тыра-хыгъэмэ» алоуи бэрэ зэхэтэхы.

Лъэпкъ гъэзетми иныбджэгъушлэу щыт — кыыретхыкы, еджэ, матхэ. Тиредатор шъхьалэ игъусэу «Адыгэ макъэм» иккэгъэ-тхэн дэлажэу пчъагъэрэ кыыхэккы. Тэри илофшаккэ фэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр гъэзе-тым кыидгъахьэхэу мэхъу. Джы еж илэпэ-рытхэу кыыгъэхъазырыгъэ отчетым шъу-щыдгъэгъозэн. Ащ шъхъэу кыыфишлэгъэр кьэд-гъэнэжыгъ.

сыбэрэ хьалэлэу фэлэжыгъэ-хэм ащыщхэм шлэжы мыжъоб-гъухэр къафызэлутхыгъэх, а юфыгъор джыри лытэгъэккылатэ. Сшъхьэккэ юфыгъоу зесхьэ-хэрэм яшлуагъэккэ, студентхэу ежхэм яахьщэккэ еджэщыгъэ-хэм ащыщхэр бюджет мылуккэ еджэнхэу ядгъэшлэжыгъ.

Бэ, бэ джыри зигугъу кьэп-шынэу щыт. Щытэныгъэр лъэ-ныккыабэу зэхэллыш, юфыгъо зэфэшъхьафэу, тызпылынэу, зэшлотхынэу хьурэр гъунэнч. Ары ыккы зэрэщытын фаер, цыфхэр кыпщэгъуыккэ депута-тэу ухадзыгъэмэ. Джары сэ де-путатыр зэрэщытын фаеу кызы-рэзгъурылорэр, ипшэрылты шъхьа-лэу щытынэу, зыдэлэжыэн фаеу кыысхьыурэр. Кыыздэхъуа, кыыз-дэмыхъуа? Ащ иджэуап кыезы-тыжыын зыльэккыщтыр сыхэ-дзэккэ лъаплэхэу непи, нычэ-пи симылэу сызфэлажыэхэрэр ары.

Джы мы юфшлэнэу згъэцэ-клагъэхэу (Стлашью Вячеслав зигугъу кыышлэгъэ пстэури кытфигьэхъагъэп) кьэспчъы-гъэхэм зэккэмэ мылуккыу апэ-лукъагъэр тыдэ кыккыгъа? Занккэу кьэслон — депутат-хэм къафатлупщырэ ахьщэ за-къомккэ ахэр пфэгъэцэккэщтхэп. Сэ симылуккы щыци, склуачи, сиухьыти хэхьагъэх.

Ау ахэмккы ащ хэпшлэхьа-нышхо щылагъэп, зышлуагъэ кьэклугъэхэр спонсорхэр арых. Хэтыха ахэр? Ахэм сигуапэу ацкэ кьэслон. Адыгэ Респуб-ликэм и Лышлэхъу Тхьаклушынэ Аслъанрэ Премьер-министрэу Къумллыл Муратрэ ялорэ яшлэрэ хэмылэу зи зэрэмыхьурэр кыызгъурылорэ, апэ ахэм тазэ-рафэразэр кьэсэлэ. Сяоллагъэу «Ыл» кыысалуагъэп, сагъэохъу-гъэп, сызыфаер кыысфалагъэ, джыри кыысфашлэнэу сачагъуы Лышлэпкэ Ибрахымэ, Хьачма-мыккы Азэмат, Хьабэхъу зэшы-хэу Юрэ ыккы Аскэр, Янэккы Аскэр, Натхьо Разыет, Хьа-тэгъу Налбий, Афэунэ Исма-хьыл, Дзыбэ Валер, Даутэ Юрэ, Жаккымыккы зэшыхэу Рэмэзанэ ыккы Юсыф, Блэгъожь Тимур, Пшыжъ Шамсудин.

Корр.: Стлашью Вячеслав от-четэу кытфигьэхъыгъэм зы-цкэ кыыщырилогъэ пстэури кыт-фэпчъыгъэп. Ахэр бэдэдэ мэ-хъух. Спонсорхэм залубгъэккэ-ныри, загурьбгъэлоныри, кыыз-фябгъэшлэныри юфышху. Арэу щытми, мы ккылау мыщ фэ-дизыр зыпшэ ифагъэу, ихэдза-кдохэм афэгумэккыизэ, идепу-тат пшэрылхэр ыгъэцаккэхэзэ зэшлэзыхыгъэм лыхъужыныгъэ зэрихьагъэу тэлъытэ. Аферым, Славик! Дэгъугъэба адрэ де-путатхэм ащ щысэ тырахы-зэ ядепутат пшэрылхэр агъэ-цэккэлагъэемэ?

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Илъэс 13-рэ депутатэу сызыщэттым сыхэдзакдохэм сыда сишлуагъэу язгъэккыгъэр?

Сэ сшъхьэккэ «мыр шъуфэс-шлэшт, шъуфэзгъэцэккэшт» слоу згъэгъуэхэрэп. Пшлэ имыфэщ-тыр умыломэ нахьышлу. Нэпцым хьэинапэ уехьулэшт. Гьобэ-куае сыккысхьыгъ, сыща-плугъ, сызфэдэри, сыккысхэ-ккыгъэри, илъэс 13 хъугъэу рай-оным инароднэ депутатэу сы-хадзыш, силофшлагъэхэри янэ-рыльэгъуш, непэ дунаир зэ-рэккыным пае кьэмынэу амал зэрилэккэ, юфым иккыгъохэр кыфэзгъотызэ, сыхэдзакдохэм ягумэккыхэр зэрафэзгъэца-ккэхэрэп ашлэ. Непэрэ отче-тэу апашхьэ кыислхьэрэри ащ фэшыхьат.

Сыхэдзакдохэр чылэгъо зау-лэ-мэ ащэпсэухьэ, кьэзгъэжыэн анахь псэуплэшхоу Гьобэкуае дэтхэм ягъэцэккэжынккэ си-шлуагъэу язгъэккыгъэхэмккэ. Культурэм и Унэ пае агъэ-федэгъэ краккэр къафэзгъо-тыгъ, иунашхьэ зэллахъу зэ-хъум ренэу сахэтыгъ.

Кьоджэ гурыт еджаплэм пхъэнтлэккыхэр, столхэр, иак-товэ зал хэлъышт гъучыпчэр къафэсцагъэх. Мотошмэджитлу афэсцэфыгъ. Еджаплэм иша-гуи, ихьанэ-гъунэхэри чэщы-рэ зэпэнэфыжыу щытынхэмккэ сфэлэккыщтыр афэсшлагъ.

Псэуплэм дэт поликлиникэми

фэсшлагъэр маккэп. Сипсэолъап-хьэхэр езгъэуаплэхэ метрэ 50 зыккыхьэгъэ чэур сшыхьагъэ, лэзаплэм игъэцэккэжынккэ са-делагъ. ЭКГ аппаратитлу къа-фэсцагъ, электропроводкэр афы-зэблэсхьыгъ, щажур зэпэнэфы-жыу афэсшлыгъ. Плогъогогъо «лэпылэгъу псынклэм» иавто-машинэхэр къафылысхыгъэх. Сплит-системэр афырызгъэгъ-уцагъ, Даутэ Юрэ селэпылэгъоу илъэсищэ лэзаплэм имашинэ псынклэккэ ищыккэгъэ лэзэгъу-уцхэм ащыдгъэжыгъэп. Къэра-лыгъо Думэм идепутатэу Нат-хьо Разыет селэлуи, сомэ минишъэ зытлу фэдиз зыосэшт стоматологическэ аппаратыр кытфигъотыгъ.

Къэхапэхэр синэплэгъу из-гъэккыхэрэп. Сэ сшъхьэккэ краккэ бэнкэжыу, нэмыккырэ хэккэу къэхалъэм дэлыгъэр дэсщыгъ. Щагуиккыплитлу дэз-гъэуцагъ, чэур згъэцэккэжы-гъэ, згъэлэжыгъэ. Сиккэлэхэр сигъусэхэу тлысиплэ ккыхьэхэм афэдэу 20 тшлэ дгъэлэжыгъэ. Унэу дэтым къазгъырэу, нэ-мыккэу ищыккэлагъэхэр зэккэ едгъэоллагъэх.

Музыкальнэ еджаплэми элек-тропроводкэр фызэблэсхьыгъ. Щажур зэпэнэфыжы. Магни-тофон къафэзгъотыгъ. Дэн-бзэн-

хэдыккы-хьэн юфыгъохэм апае ящыккыгъэри алэккэзгъэхьагъ. Депутат ахьщэккэ мотошмэдж афэсцэфыгъ. Джы бэмышлэу ккэлэцкыккыхэм ящыккэзгъэ-лэпкъ шъуашэхэр къафэзы-гъэхъазырыштхэм сомэ мин 30 афадгъэтлупщыгъ. Джащ фэдэу цыфхэм яфэлэ-фашлэхэр афэ-зыгъэцэккэхэрэ социальнэ ю-фышлэхэми кызырэсэлэлэу-гъэхэмккэ лэпылэгъу сафэхьыгъ, кыысфэразэх.

Теуцожь Цыгъо ихьарзынэ-щи агъэцэккэжы зэхъум зы-щыккэхэрэп къафэзгъотыгъ. Кьоджэ гулчэри гъэккэрэккэ-гъэнымккэ, зыгъэлэсфэплэхэр гъэдэхэгъэнхэмккэ, урамхэр гъэцэккэжыгъэнхэмккэ юфыгъо-шохэр чылэм цызэшлуахыгъэх. Сэ сшъхьэккэ остыгъэхэр пчъа-гъэрэ зэблэсхьыгъэх, электропро-водкэр згъэцэккэжыгъэ, пшэ-хьо-мыжъо зэхэлхэу КамАЗ кухьэ пчъагъэ гъогухэм атырз-гъэтэкъуагъ. Паркым, автобус кьэуцуплэхэм столхэр, пхъэнтлэ-ккыхэр ащылузгъэуцагъэх. Ура-мэу Лермонтовым ыцкэ зы-хьырэмыжъо кухьы 130-рэ тырызгъэтэкъуагъ, еж унагъо-хэми кухьэ 20 къарагъэцагъ. Къутырхэу Шевченкэми Пет-ровыми ащысшлагъэр маккэп.

Мы лъэхъан кыинэу тызэхэ-тым унагъохэу ккэлабэ зилэхэу, зигъот маккэхэу, нэж-лужьхэу

чыплэ зэжыу ифагъэхэри ма-ккэп. Удепутатмэ, ахэри зы-щыбгъэгъупшэнхэу щытэп. Сшъхьэккэ сафэгумэккы, зы-фэныккыохэр зэсэгъашлэ, ама-лэу цылэхэм ялытыгъэу сфэ-лэккыщтыр афэсэллэ. Зигъот маккэ унэгъо 330-мэ ахьщэ ыккы нэпэмыккэ лэпылэгъу алэккэз-гъэхьагъ. Районым ипашэхэр селэпылэгъухэу унэгъуитлэмэ унэхэр афызгъэцэфыгъэх. Ащ нэпэмыккэу зигъот маккэ, зи-зэккэ бзылфыгъэ заулэми агу тымыгъэккэлоу таделагъ. Об-щественнэ организациехэу ти-псэуплэ дэтхэри зыщыгъэ-гъупшэхэрэп. КПРФ-м ипартор-ганизацие Лениным ибюст ыккы пхъэнтлэккыхэр кыфэсцагъэх, коммунист анахьыжыхэу нэб-гырэ заулэми мылуккэ таде-лэу кыыхэккыгъ.

Псэуплэ-коммунальнэ хьыз-мэтым ичыплэ лэпшлэлэу чы-лэм дэтми пхъэнтлэккы 15 кы-рызгъэтыгъ. Ккэлэцкыккы лыгъы-плэри ренэу сиккылапкэ, ягумэккэ зэсэгъашлэ. Бэмышлэу депутат ахьщэмккэ мотошмэдж афэс-цэфыгъ, ккэлэцкыккы джэгуплэм гъэцэккэжыынхэр ешыллэгъэн-хэмккэ сишлуагъэ язгъэккыгъ.

1918-рэ илъэсым лажы-хьа-ккы ямылэу Гьобэкуае хьулъ-фыгъэу дэсыгъэм инахьыбэр красноармейцэхэм аулкыгагъ. 1930-рэ илъэсым дащыхи агъэ-ккыдыгъэри маккэп. Ахэми са-уэат афэдгъэуцагъ. Заом хэ-лэжыагъэхэм ащыщхэм, Соци-алистическэ лэпшлэлэм и Лыхъужь, кьоджэдэхэм япса-уныгъэ кьэухъумэгъэным илъэ-

Ягумэккыгъохэм атегушылагъэх

Чернобыль иатомнэ станции аварие зыщыхьыгъэр мыгъэ илъэс 29-рэ мэхъу. А хъугъэ-шлэгъэ тхьамыккыгъор тарихьым кыыхьанэгъ, ащ идэгъэзыжыын хэлэ-жыагъэхэм ар агу иккыжырэп.

Ащ фэгъэхьыгъэ лэнэ хьурае тыгъуасэ Мыеккыуапэ щыккылагъ. АР-м лъэпкъ юф-хэмккэ, лэккыб къэралхэм ащыпсэурэ тилэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэ-хэмккэ ыккы кьэбар жъугъэм иамалхэмккэ и Комитет юфтхьабзэн ккэцаккэ фэхьыгъ. Ащ хэлэжыагъэх Комитетым итхьама-тэу Шъхьэлэхьо Аскэр, АР-м и Къэ-ралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Евгений Саловыр, АР-м псауныгъэр кьэухъумэгъэнымккэ иминистрэ игуадзэу

Чэужь Нателлэ, профессиональнэ патоло-гемккэ Адыгэ республикэ Гупчэм иврач шъхьалэу Жаккымыккы Сусаннэ, Адыгэ республикэ симэджэщым ипашэу Къэ-лэккыутэккэ Казбек, радиацием ыпкъ кыккыгъэ тхьамыккыгъохэм ядэгъэзы-жыын хэлэжыагъэхэм яобщественнэ орга-низациехэм ялыккыхэр, нэмыккыхэри.

Шъхьэлэхьо Аскэр ипэублэ псалъэ кызырэщылауагъэмккэ, Чернобыль кы-щыхьыгъэ аварием гумэккыгъоу кы-зыдихьыгъэм идэгъэзыжыын Адыгеим иккыгъэ нэбгырэ 800-м еху чанэу хэ-лэжыагъ. Лыхъужыныгъэу зэрахьагъэм ифэшъуашэу ахэм ащыщыбэмэ прави-тельствохэм тын лъаплэхэр къафагъэ-

шъошагъэх. Гухэккэ нахь мышлэми, ава-рием хэтыгъэхэм япсауныгъэ лъэшэу зэщыккыуагъэ, сэккыатныгъэ зилэхэр бэу къахэккыгъэх ыккы ясатыр илъэс кьэс нахь маккэ мэхъу.

Аварием имашо кыыхэккыжыгъэхэм ямедицинэ фэлэ-фашлэхэр республикэм зэрэцагъэцаккэхэрэм кьэзэрэгъуоигъэ-хэр тегушылагъэх. Ащ пэлухьашт мылуккы нахьыбэ зэрэхьыгъэм ишлуагъэккэ, ящы-ккэгъэ лэзэгъу уцхэр къаратых. Джащ фэдэу санаториехэм чернобыльцэхэр клонхэ амал агъоты. УФ-м псауныгъэр кьэухъумэгъэнымккэ и Министерствэ ылъэ-ныккыккэ гъэрэккэ шлоигъоныгъэ зилэ нэбгырэ 44-рэ санаторием щылагъэх. Мыгъэ ащ фэдэ лъэлэу зилэу нэбгырэ 40 къаюлагъ, ау непэрэ мафэм ехьулэу путевкэ кызыратыгъэр нэбгыри 4 нылэп.

Илъэсыр имыккыизэ а щыккыгъэр дэгъэ-зыжыгъэ хьунэу мэгугъэх. Чернобыльцэ-хэм къалэтыгъэ гумэккыгъохэм зэу ащыщ унэхэр къатынхэм епхыгъэ юфыгъор. Ахэм яунагъохэм псэуплэ амалэу ялэхэр нахьышлу шыгъэнхэм фэлэрышлэрэ программэм кы-дыхэллыгагъэу лэпылэгъу афэхьыгъ. Гъэрэккэ унэгъо 14-у чэзыум хэтыгъэм щыщэу 5-мэ яшлуагъэ арагъэккыгъ, 9-у къэна-гъэм щыщэу 3-мэ мы илъэсым лэпылэгъу афэхьунхэу щыт.

АР-м и Правительство, министрэ-хэм я Кабинет чернобыльцэхэм аналэ кызыратетымккэ, лэпылэгъу кызырэ-фэхьухэрэмккэ зэрафэразэхэр къалуагъ. Зыгъэгумэккырэ упккэхэр къалэтыгъэх, хэккыплэхэм зэдэуагъэх.

ПАТЫККЫО Анет.

ЛИТЕРАТУРЭМ И ИЛЪЭСРЭ ШЪЭЖЪЫМРЭ

ИтарихъкIэ, щапIугъэ цIыфхэмкIэ Гьобэкъуае Адыгеим икъуаджэхэм къахэщы. Шъэжъыбгъухэр къызы-фызIуахырэмэ къакIугъэ гъогур зэбгъапшэмэ, нэбгырэ пэпчъ зыми хэмыкIокIэщт лъагъоу къыкIугъэм утэхъ пшIоигъоу уахътэ къыокIу.

Дышъэр къызыщычIахырэм щагъэлъапIэ

Тхаклоу, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ Iо-фышIэу, Хэгъэгъу зэошхом хэлэжъагъэу Iэшынэ Хьазрэт ишIэжъ мыжъобгъу къуаджэм культурэмкIэ и Унэ джыр-благъэ къыщызIуахыгъ. Егъ-жъапIэ ащ фэхъугъэм уфыз-плъэкIыжмэ, чылэм ищытху зылэтыгъэхэм гукIэ зафэогъазэ.

Зезыщэрэм уегъэгупшысэ

Зэхахьэр зезыщэгъэ Iэшынэ Юныс кIэлэегъэджагъ, ашугъу Теуцожь Цыгъо и Унэ-музей идирикторэу илъэсыбэрэ Iо-фышIагъ. Цыф макIэп ащ ылъэ-гъугъэр, хъакIэу зыпэгъокIыгъэр. Адыгеим итхакIомэ афэгъэхы-гъэ къэгъэлъэгъонэу Унэ-музе-им къыщызIуахыгъэм ыпа-шхъэ тыщытэу гуцыIэгъу ты-зэфэхъоу къыхэкIыгъ.

— ТиусакIохэм, культурэм иIофышIэхэм яшIуагъэкIэ, Гьобэкъуае нахъ цIэрыIо хъугъэ, — къытилогъагъ Iэшынэ Юныс.

Адыгэ Республикэм итхакIохэм я Союз итхъаматэу, СССР-м, Урысыем, Адыгеим я Къэралыгъо шIухъафтынхэр къызыфагъэшъошагъэу, республикэм инародрнэ тхаклоу, обще-ственнэ IофышIэшхоу Мэщбэ-шIэ Исхъакъ Гьобэкъуаехэм къа-щытхъугъ.

— Ашуг цIэрыIоу Теуцожь Цыгъо, тхаклоху Iэшынэ Хьаз-рэт, ГьукIэлI Нурбий, тхаклоу, сурэтышIэу Къат Теуцожь, лэ-жъэкIо шIагъохэр Гьобэкъуа-ехэм къахэкIыгъэх, — къылуагъ МэщбэшIэ Исхъакъ. — Непэ шIэжъ мыжъобгъоу къызIэлутхы-рэр Iэшынэ Хьазрэт фагъэ-псыгъ.

Дзэм къулыкъур Хь. Iэшын-нэм зэрэщыхыгъэм, гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» иредакция илъэсыбэрэ Iоф зэрэщишIагъэм, литературэм-кIэ институтэу Москва дэтым апшъэрэ литературнэ курсхэр къызэрэщиухыгъэм, тхылыбэ къызэрэдигъэкIыгъэм, журна-лэу «Зэкъошныгъэм» иредак-тор шъхъалэу зэрэщытыгъэм, адыгэ литературэм лъэуж хэ-хыгъэ къызэрэщигъэнагъэм, нэ-мыкIхэм И. МэщбашIэр къате-гущыIагъ.

— Ныбжъэу тилэр зэрэзеп-чыжъэм къыхэкIэу, ныбджэгъу тызэфэхъугъэп, — къылуагъ Урысыем инародрнэ сурэтышIэу, Урысые Федерацием итхакло-хэм ыкIи ижурналистхэм ясо-юзхэм ахэтэу, Теуцожь Цыгъо юбилейнэ медаль зэкIэмэ

апэу зыфагъэшъошагъэу Къат Теуцожь. — Iэшынэ Хьазрэт сыригъэджагъ. Ащ итхыгъэ-хэр сшIогъэшIэгъоных. Иусэ-хэм, зэфэхысыжъ гъэшIэгъо-нэу ышIыхэрэм узылэпашэ. СурэтышIэу сызэрэщытым къы-пкъырыкIэу, Iэшынэ Хьазрэт ытхыгъэхэр згъэфедэхэу бэрэ къыхэкIыгъ. Цыф Iушэу зэрэ-щытыгъэр итворчествэкIэ къэошIэ.

ГукъэкIыжъхэр

Филологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу, тхаклоу Мамый Рус-лъан зэхахьэм къызэрэщыгу-щыIагъэм имызакъоу, игукъэ-кIыжъхэм тацигъэгъозагъ.

— КIэрэщэ Тембот, Мэщ-бэшIэ Исхъакъ, Бэрэтэрэ Ха-мидэ, фэшъафхэм тхэкIэ ама-лэу агъэфедэхэрэм тэрыкIэ мэхъэнэ ин иIагъ, — къытилуагъ Мамый Руслъан. — ЩыIэныгъэр къызэрагъэлъэгъорэ шIыкIэм гукIэ тылхыIэсы тшIоигъоу уп-чIэхэр къэтэджыщытыгъэх. Хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» журналистэу сыщы-лажъэзэ Iэшынэ Хьазрэт нэ-луасэ сыфэхуыгъагъ. Шъхъаплъ-кыо Хысэрэ Iэшынэ Хьазрэт-рэ культурэмкIэ отделым Iоф щызэдэшIэщытыгъ. Хъушт Хъа-лидэ, Бэджэнэ Муратэ, Шьоджэ Мыхъамчэрые зы кабинетым тызэдычIэсыгъэх. Iэшынэ Хьаз-рэт сэмэркъэур икIасэу зэрэ-щытыр къыдэтлхытэзэ, упчIэ-жъэгъу нахыбэрэ тшIыщытыгъ.

Iэшынэ Хьазрэтэу Мамый Руслъанрэ язэфыщытыкIэхэр нахъ зепэблагъэ зышIыгъэхэм ащыщ Хь. Iэшынэм фэтэрищ хъурэ унэр къызыратым, ар зычIэсыгъэм Р. Мамыйр щы-псэунэу зэрэхъугъагъэр.

Мамый Руслъан зэрилы-тэрэмкIэ, лирическэ прозэм Хь. Iэшынэр щызэлъашIагъ. Шъэбагъэ хэлъэу къэлотакIэхэр

къыгъотыщытыгъэх. Цыфым идэ-хагъэ, идэгъугъэ, илъэпкъ къы-рыбгъэлъэгъон плъэкIынэу рас-сказхэр Хь. Iэшынэм ытхы-гъэх. Кошбэе Пщымафэ, Пэнэ-шъу Сэфэр, аужрэ илъэсхэм Хьакъунэ Заремэ лирикэ зы-хэт тхыгъэхэу якъэлэмыпэхэм къапыкIыгъэхэм уаджэ зыху-кIэ, Хь. Iэшынэм егъэжъапIэу ышIыгъэм лъэпсэшIу зэрэфэ-хъугъэм гу лъыотэ.

«Ныбджэгъу шъыпкъ», «Кы-мафэми шыблэр мао», «Жыы-бгъэм хэт чыгъхэр», «Баснэ-хэр», «Зэ упкIэн, тIо упкIэн», «Пэфау», нэмыкI тхыгъэхэу Хь. Iэшынэм къытфигъэнагъэ-хэм уаджэ зыхуыкIэ, шъхъэу афишIыгъэхэмкIэ псынклэу узы-фащэ, акъылэу ахэпхырэр щыIэныгъэм щыбгъэфедэу бэрэ къыхэкIы. «Пэфау» зыфилорэм-кIэ тхакIом къытило шIоигъуа-гъэр дэгъоу узыдэгущыIэрэм укызэхихынэу фэмые, зекIокIэ дэйхэр цыфым бэрэ къыха-фэхэ зыхуыкIэ, пщынэн зэрэ-фаер ары. ТхакIом Хэгъэгъу зэ-ошхом щызэпчыгъэр макIэп. Хь. Iэшынэм игукъэкIыжъхэр цыфхэм ящыIагъэ епхыгъэх.

Цыфым дахэ фалы

Гьобэкъуае тыщыIэу гуцы-Iэгъу тызыфэхъугъэхэм ацIэхэр зэтымыгъашIэзэ, ныбжъ хэкIо-тагъэ зилэм, ХьазрэткIэ еджэх, къылуагъэр зэдгъэпшэщытыр тшIа-гъэп. Ащ къызэрэхигъэщыгъэу, Iэшынэ Хьазрэт цыфхэм да-хэ афило шIоигъуагъ. Икъуа-джэ щапIугъэхэм шэн-хэбзэ хэхыгъэхэр зэрэхъэхэу ылы-тэщытыгъ. Гьобэкъуае адыгэ къуаджэхэм къызэрахъщырым Хь. Iэшынэм ыналэ тырида-гъэу щытыгъ. Революцием, Хэ-гъэгъу зэошхом ялъэхъан, щы-IэкIэшIум тхакIор куоу афэу-сэ шIоигъуагъ.

— Литературэм и Илъэс Урысыем щэкIо, — къылуагъ Гьобэкъуае культурэмкIэ и Унэ идирикторэу СтIашъу Аскэр. — Iэшынэ Хьазрэт итхыгъэ-хэр дгъэфедэхэзэ, театрали-зованнэ къэгъэлъэгъонхэр, плу-ныгъэм фэгъэхыгъэ зэхахьэ-хэр зэхэтщэщытыгъ. Цыфым да-хэ фэлпIоным имэхъанэ зыкьед-гъэлэтыщт.

— Iэшынэ Хьазрэт ишIэжъ мыжъобгъу тикъуаджэ къы-щызIэлухыгъэным фэгъэхыгъэ зэлукIэм сызэрэхэлэжъагъэр сщыгъупшэжъыщтэп, — еIо Урысыемрэ Адыгеимрэ яза-служеннэ тренерэу, самбэмкIи,

дзюдомкIи спортым мастерэу Хьот Юныс. — Укызыщыху-гъэ чылэм щапIугъэм ищытху къалэтыжъы зыхуыкIэ, огушIо, уишIуагъэ къызэрэбгъэкIощтым уегупшысэ. ГьукIэлI Аслъанбэч тренер цIэрыIу, ащ тигъэсагъ. Гьобэкъуае тренер, спортсмен цIэрыIохэр къызэрэдэкIыгъэ-хэм тытегушыIэ зыхуыкIэ, чы-лэм ыцIэ лъагъу литературэм, искусствэм, спортым щызыIэ-тыгъэхэр тынэгъу къыкIэуцох. Бэрэтэрэ Аскэр фэдэ колхоз тхъамэтэ дэгъухэр непэ зэрэ-тищыкIагъэхэр тикъуаджэ дэс-хэм къыталэ...

КIэщакIом узылъэщэ

Шъэжъ мыжъобгъум игъэпсын кIэщакIо фэхъугъэхэр Къат Теуцожьрэ IофшIэным ивете-ранэу, Теуцожь Цыгъо ыпхъоу Симэ ыкъоу Iэшынэ Юрэрэ. Теуцожь районым иадминист-рация ипашэу ХъачмамыкIо Азэмат ыдэжъ зэкIохэм, Iэ-шъхъэтетым псынклэу гурылуа-гъэх. Ахъщэу пэлухъащытыр кIэ-щакIомэ къагъотыгъ — биз-несым пылэ Джанхъот Аслъан къаритыгъ.

Теуцожь районым инародрнэ депутатхэм я Совет идепута-тэу СтIашъу Вячеслав, Гьобэ-къуае игурыт еджапIэ икIэлэ-еджакIохэр, культурэмрэ спор-тымрэ яIофышIэхэр зэхахьэм щытлъэгъугъэх. Ащ фэдэ Iоф-тхъабзэм цыфыбэ хэлэжъэн фаеу зылытэрэмэ адетэгъаштэ.

Адыгеир Лениным къахигъэщыщытыгъ

Iэшынэ Хьазрэт зышIэщы-гъэхэм мы сатырхэр къэзы-

тхырэ журналистыр ащыщ. Тха-клоу Бэгъ Нурбийрэ Iэшынэ Хьазрэтэу зэдэгущыIэхэу бэрэ къыхэкIыщытыгъ. Хь. Iэ-шынэм игупшысэхэм къахи-гъэщыщытыгъ В. И. Лениным иIофшIапIэ идэпкъ картэу пы-лъагъэм Адыгеим къыгъэгъу-нэрэ чIыгур къэлэм плыжъкIэ къыгъэччыхъагъэу зэрэщыты-гъэр. Хь. Iэшынэр а темэм епхыгъэу тхэнэу фэягъ, ау игу-пшысэхэр гъунэм нигъэсынхэу игъо ифагъэп.

Дышъэр къызыщычIахырэ чIыплэм нахъ щагъэлъапIэу адыгэмэ аIо. ШIушIагъэр тари-хьым хэмыкIокIэнымкIэ плэуж-хэм язэлхыныгъэ зыфэдэр къы-дэмылытэ хъуштэп. Уикъуа-джэ, уичIыгу щапIугъэ цыфыр цIэрыIо зышIырэр лъапсэр зы-гъэпытэрэр, лэжыгъэр зыгъэ-багъорэр ары. Iэшынэ Хьаз-рэт лъэпсэшIу къытфычинагъ.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Сурэтхэр зэхахьэм къыщы-тетхыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Лъапкъ тхылъеджаплэ ибиблиографическэ отдел культурэмрэ искусствэмрэкӀэ исектор «Кат

Узыгъэгъозэрэ тхылъ

Теучеж Мадинавич» зыфилорэ библиографическэ тхылъ кыдыгъэкӀыгъ. Ар зэлыашӀэрэ сурэтышӀым ищӀыӀэныгъэ ыкӀи итворческэ гъогу кӀэкӀэу лъэныкӀо пстэумкӀэ уфэзыгъэныуасэу щӀт.

КӀышӀом зэкӀэ Теуцожь ылапэ кыпыкӀыгъэ альбом-хэм, художественнэ произведениехэм ятеплэа щытӀэлыгъу. Ары, сурэтышӀэу, тхакӀоу, журналистэу Къат Теуцожь лофшӀэгъэшхо иӀ.

Къат Теуцожь ыныбжӀ илъэс 70-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэу кыдэкӀыгъор агъэхъазырыгъ. Тхылъ лӀпылӀэгъур лахъ пчъагъэу зетэу-утыгъ: зэхэгъэуцукӀом игушыӀ, Къуекъо Марьет

итхыгъэу «Мир света и добра», Къат Теуцожь ищӀыӀэныгъэ ыкӀи итворчествэкӀэ мэхъанэ зилэ уахӀтэхэр.

Къатым ипроизведениехэр кыщыпчӀыгъэх: кӀэгъэлъэгъон-хэмкӀэ каталогхэр; итхылъхэу шъхъафэу кыдэкӀыгъэхэр; гъэ-зет ыкӀи журналхэм къащы-хиутыгъэхэр; Къат Теуцожь сурэтхэмкӀэ ыгъэкӀэрэкӀэгъэ тхылъхэр.

Ежъ Къатым ехыплӀэгъэ литературэр кыщытыгъ.

Т. Къатым ищӀыӀэныгъэ ыкӀи итворчествэ фэгъэхьыгъэхэр; икӀэгъэлъэгъонхэмкӀэ статья-хэр; итхылъхэмкӀэ рецензи-ехэр.

Узыгъэгъозэрэ лӀпылӀэгъум материалэу кыдэкӀыгъэхэр зэкӀэ зэкӀэлъыкӀокӀэ шапхъэ ялэу щызэгъэзэфагъ, алфавит зэкӀэлъыкӀуакӀэр щыгъэфедагъ. Тхылъыр нахъ лӀрыфэгъу хъу-ным пае цӀэхэр (авторхэр) кыщытыгъэх.

Мыщ фэдэ лӀпылӀэгъум изэ-хэгъэуцонкӀэ Лъапкъ тхылъ-

еджаплэм ифонд ыкӀи ежъ сурэтышӀым иархив анахъэу лӀубытыплэ афэхъугъэхэр.

Къуекъо Марьет итхыгъэу «Мир света и добра» зыфилорэ сурэтышӀэу Къатым ышъхъэ зэкӀэ кырыкӀуагъэм — икӀэхъукӀэ, изэчый кы-зэрэнэфагъэм, иеджэн-гъэсэ-ныгъэ, сэнэхъатым зызэрэфи-гъэсагъэм, икӀуаджэу Гъобэ-кӀуае кыщыгъэу, Краснодар ыкӀи Грузиэм нэсэу итворче-ствэ зэрэгъэпсыгъэм, сурэтышӀ гъогу мыпсынкӀэр щытхъу хэлъэу зэрэзэшӀуихырэм, тхэн-гупшысэным зэрэфэкӀуагъэм, итхылъ зэфэшъхъафхэм темэу къащилӀэтыхэрэм ыкӀи ия 7-рэ тхылъыкӀэу, тарихъ романэу, документальнэ лъапсэ зилэу «Год жестокий, восемнадцатый» зыфилорэм афэгъэхьыгъ.

Джащ фэдэу Къат Теуцожь

итворчествэ фэгъэхьыгъэ тхы-гъабэу кыдэкӀыгъэхэм яавтор-хэри, ахэм ятхыгъэхэр кы-зыщыхаутыгъэри, уахӀтэри кӀэкӀэу мы лӀпылӀэгъум щыгъэ-унэфыгъэх. Тхылъ цыкӀлӀум гу-фаплъэу зызыфэбгъазэрэм кыпфэнафэ Урысыем илъапкъ сурэтышӀэу Къат Теуцожь игушъхъэлэжыгъэ цыфыбэ зэ-рӀэпылӀлӀэрэр, сыдигъуи ышӀэ-рэр агъэунэфэу илофшӀагъэкӀэ — орэсурэт, орэтхылъ — яшӀошӀхэр кызыралорэр.

МэфэкӀ тхылъ кытедзэгъур искусствэм ыкӀи литературэм альэныкӀокӀэ гъэзагъэу лоф зышӀэрэ еджэплэ зэфэшъхъаф-хэм якӀэлэегъаджэхэм, аспи-рантхэм, студентхэм, еджакӀо-хэм атегъэпсыхъагъ.

Узыгъэгъозэрэ лӀпылӀэгъур зэхэгъэуцукӀагъэр Къат Сау-дэт. КъыдэгъэкӀыгъэнымкӀэ пшъэдэкӀыжъ зыхьырэр Къыкъ Бэл.

ДЗЭУКЪОЖЪ
Нуриет.

«Гъумэ, сэри хэзгъэтэкъужьынба!»

ЩыӀэныгъэм гъэшӀэгъонэу щыплӀэгъуштыр, щызэхэпхы-штыр макӀлӀ. Ащ фэдэхэр бзэм епхыгъэу бэрэ мэхъу. А шла-гъохэм ащыщ цыф кызырэ-кӀом, еджэгъэшхоу щымытым иныдэльфыбзэ куоу зэрэзэхи-шӀэрэр. Ар кӀэзыушыхъатырэ фактхэм мымакӀэу чылэхэм уащылӀокӀэ. АщкӀэ щысэу пльытэ хъунэу хъугъэ-шӀэгъэ цыкӀлӀ игугъу кӀэсшыӀт. Ащ кӀэугуп-шысыгъэ хэтэп, хъугъэ шыпкӀэу кӀалотэжы. Зыщыхъугъэр Пэ-нэжыкӀуай (Теуцожь район)...

Ощх ужэу, пчэдэжыым кӀуа-джэм щыщ лӀы горэм, маши-нэхэр зэрыкӀорэ гъогубгъум готэу лофышӀэ кӀозэ, щэр зэ-рызэрэащэрэ машинэу кӀеб-гъучагъэм псынжыпсыр кы-тыриупцӀагъ. Машинэр чыжъэу мычъэу кӀэуцугъ, кыизэкӀэ-чъэжы, шофер кӀалэр кыкӀыгъ, лӀым екӀуали, ышӀагъэм зэ-рэрыукӀытэрэр кыхъэщэу, ри-луагъ: «Мыхъамод, кыисфэ-гъэгъу, гъогум псы лъэбанэу илэм гу лыстагъэп». КӀалэм цыфыгъэу кыхъэфагъэм лӀым игубж ригъэжъухыжыгъэу ело: «О пфэзгъэгъоу шъыд пай сыпылӀын, гъумэ, сэри хэз-гъэтэкъужьынба!» ЛӀым ыгу кызырэмыбгъэрэм кӀалэр ыгъэ-рэхъатыжыгъэу машинэм итӀысхы, ежъэжыгъ. Джауштыр лӀымрэ кӀалэмрэ зэшӀокӀыхи, шъхъадж илоф уижъ ихъажыгъ.

Мыхъамодэ ылуагъэр кӀалэм ыушъэфыгъэп, кӀэбарыри цыф-мэ ажэ дэхъагъ. Джи пӀнэ-жыкӀуаемэ «кыисфэгъэгъу» зяплӀокӀэ, «Гъумэ, сэри хэз-гъэтэкъужьынба!» ари.

Мыхъамодэ ылуагъэм, ар юморыр зикӀэсэ цыф гупкӀэм исэмэркӀэу пӀонышъ, ублӀкӀын пльӀкӀыштыр, ау а сэмэркӀэу адыгабзэмкӀэ мэхъанэшхо зилэ лофыгъом епхыгъ. Зыфаслорэр адыгабзэр зылул цыф кы-зэрыкӀоу гъэсэныгъэшхо зимы-лэхэм адыгабзэр ашӀэрэ кӀо-дыеу щымытэу, ар гукӀэ куоу зэрэзэхашӀэрэр ары. ЛӀым «Гъумэ, сэри хэзгъэтэкъу-жыынба!» зыкӀилуагъэр ады-габзэки урысыбзэки бэмэ яджагъэу, адыгабзэмрэ уры-сыбзэмрэ язэфыщытыкӀэ щы-гъуазэу, ащ егупшысэкӀэ арӀп, иныдэльфыбзэ гукӀэ куоу зэрэ-зэхишӀэрэм пае нахъ. Арышъ,

мыщ дэжыым лофыр зэпхыгъэр гупшысэм нахы зэхашӀэр ары.

Джи адыгэхэм бэрэ агъэ-фэдэ хъугъэ кӀэлуагъэу «**кыис-фэгъэгъу-р**» адыгэ кӀэлуагъэ-хэм ащыщӀп, ар урыс кӀэлуа-гъэу **прости/простите** зыфи-лорэр адыгабзэкӀэ занкӀэу зэдзэкӀыгъэу (калькӀэ зэдже-хэрэр) ары.

Бгъэгъун, фэбгъэгъун зыфи-лорэр адыгабзэми хэтых, ау ахэм ямэхъанэрэ урыс кӀэлуа-гъэу **прости** зыфилорэм имэ-хъанэхэмрэ зетэфэхэу кыхъ-кы нахъ, ренэу арӀп. Джащ пае ахэм ягъэфедӀнкӀи зэфэшъ-хъафы мэхъу. Адыгэ фолькло-рым мыщ фэдэ хэт:

щтыгъэ. Ащ дыригъаштэщтыгъэ тибзӀлофышӀэ чъэпхыгъэмэ ащыщэу ЗекӀогу УцужыкӀуи. Аскэр зыфилуагъэр урыс кӀэ-луагъэу **прости** долг зыфи-лорэм епхыгъэу пӀуагъэми, «**кыисфэгъэгъу-р**» нахыжъхэм зэрэцагъэзыештыгъэм ар ады-габзэм зэрэхэмыуцорэр кӀе-гъэлыагъо.

ЕтӀанэ, «**кыисфэгъэгъу-м**» кырагъэкӀырэ мэхъанэр кы-рыплӀонэу адыгабзэм гушӀлэхэр хэтых, ахэр зӀп-тӀоп, заулэ мэхъух. Мыхъо-мышӀэ горэ зылӀэкӀлашӀагъэм е зылӀэкӀлауагъэм зыгорэуштыр зыухыжыным пае ело: **емыкӀу умышлы, емы-кӀоу кыисфэмыльэгъу, сыхэ-**

кӀэлуагъэр хъазырэу шъхъэм илӀышъ, ар занкӀэу зӀудзэкӀы-ныр ары нылӀп ищыкӀагъэр — адыгэ кӀэлуагъэм, адыгэ гуш-лэм улӀыхъужынынэуи ищыкӀа-гъэп! Джауштыр тищылӀагъэ гъэ-сыгъэ, арышъ, урысыбзэр ады-габзэмкӀэ зӀблӀпхъунэу уфе-жъэнэуи ищыкӀагъэп, ищыкӀа-гъэр шӀэныгъэ лъапсэ илэу бзитӀури дгъэфедӀнхэр ары. Урысыбзэр адыгабзэм ыпэ ибгъэшъымэ, нахъ псынкӀ, нахъ лӀрыфэгъу, ау нахъ лӀрыфэгъур шапхъэу тштэмэ, адыгабзэр чӀэтыдзыжынын фаеу хъуштыр. Ар икӀоу халыгъэрӀп адыгабзэм езыгъаджэхэрэми, адыгэ бзэ лофышӀэхэми. Джары художе-

Любит зыфилорэ гушӀлэр пштэмэ, ар урысыбзэм фэдэу адыгабзэми занкӀэу зэдзэкӀы-гъэу бэрэ цагъэфедагъэу хъугъэ: **спортыр шӀу ельэгъу, театр-р шӀу ельэгъу, борщыр шӀу ельэгъу...**

Любит зыфилорэр пкыгъо е лофыгъо зэфэшъхъафмэ яхы-лагъэу урысыбзэм бӀэдӀдӀэрэ зэрэцагъэфедагъэр шӀомытэ-рӀэу зӀлыашӀэрэ урыс тхакӀоу А.Куприным ытхыгъагъ: «Сэ егъашӀэми слоштӀп: «**Синарод шӀу сӀэлэгъу**». Урыс глаго-лэу **любит** зыфилорэр бӀэц-мэ арахыплӀэ — **родинэми, хъэ цыкӀлӀуми, колбэсэ гъэжъа-гъэми, бзыльфыгъэми**». Мы гушӀлэм игъэфедакӀэ пай Куп-риным критиковать ышӀышты-гъэхэм татекӀожыгъэу сӀ шӀо-шы. Адыгабзэм ишапхъэхэмкӀэ, **шӀу пльэгъун** зыфилорэр зӀ-пхыплӀэ хъуштыр цыфыр (орӀ-кӀэлӀэцыкӀлӀ, орӀнэжъ-лужъ) ары нылӀп: **Пшъэшъэжыиэм янэжъ шӀу ельэгъу. Шъэожыиэм ятэ шӀу ельэгъу. КӀалэм пшъа-шъэр шӀу ельэгъу, нэмыкӀхэри.**

Ары, тхакӀэ тилэ зэхъум ыуж урысыбзэм ифэмэ-бжыимэ ады-габзэр лӀэшэу кыгъэбаигъ, ар дӀэгъу, ау ащ фэдэ фэмэ-бжыи-мэми гъунӀпкӀэ гъэнэфагъэхэр илӀх, узьабакъокӀэ шӀуагъэр ягъэ хъунэу. Ащ фэдэ хъумэ, бзэ нахъ цыкӀлӀум иежъэжырынгъэ чӀинэу регъажъэ. Джащ фэдэ чӀиплӀэ зӀжъум адыгабзэр джи ит. Джи адыгэ макъэхэр урыс макъэхэмкӀэ зӀблахъухэу кы-рагъэжъагъ! Джары тыбзэ ишап-хъэхэм тишъыпкӀэу тыналэ зы-клатетын фаер.

Адыгабзэм еджэнэу фэмы-ягъэхэм ар Совет хабзэм зэ-рӀэтыралъхъэщтыгъэм фэдэу, адыгабзэм джи кӀехъулӀэхэрэр урысыбзэм илажъэу зылӀон кыкыокӀынкӀи мэхъу. Ау пльӀэ-дӀкӀыжыр зыер тэры — ады-габзэр зиныдэльфыбзэу ащ имыщыкӀлӀгъэ кӀэлуагъэхэр хэ-зыгъахъэхэрэр ары.

Профессор горэм кызырэси-логъагъэу, адыгабзэкӀэ тхэхэ-рэм сӀ кӀаигъагъэкӀэ зашӀоз-гъанэрӀп (урыскӀэ: **придирки**), слӀохэрэр зыкӀаслӀохэрэр, стхы-хэрэр зыкӀэстхыхэрэр адыгаб-зэр мыадыгъэбзэжыи мыхъу-нэу ары.

ХЪУТ Казбек.

Ары, тхакӀэ тилэ зэхъум ыуж урысыбзэм ифэмэ-бжыимэ адыгабзэр лӀэшэу кыгъэбаигъ, ар дӀэгъу, ау ащ фэдэ фэмэ-бжыимэми гъунӀпкӀэ гъэнэфагъэхэр илӀх, узьабакъокӀэ шӀуагъэр ягъэ хъунэу. Ащ фэдэ хъумэ, бзэ нахъ цыкӀлӀум иежъэжырынгъэ чӀинэу регъажъэ. Джащ фэдэ чӀиплӀэ зӀжъум адыгабзэр джи ит. Джи адыгэ макъэхэр урыс макъэхэмкӀэ зӀблахъухэу кырагъэжъагъ! Джары тыбзэ ишапхъэхэм тишъыпкӀэу тыналэ зыклатетын фаер.

Ерыеу ХъымыщыкӀо Пэтэ-рӀэ,
Пэтэрэзыр гоузишъэу зӀкло-цылӀ,

Ныбэм илъзэ, ятэ ыльхэр зымыгъэгъу...

Зы лъэхъанэ, лъышӀэжыыр лӀыгъэм инешанэхэм зыщыха-лӀытэщтыгъэм, тхымакӀагъо кыюзышӀагъэм ащ ипӀэгъокӀ епшӀэжынын фаеу, кӀын кып-фэзыхыгъэм фэбгъэгъунэу зэ-рӀэщымытыгъэр ары мыщ кы-лорэр. Ары, урыс гушӀлӀэу **прости** зыфилорэм иапӀэрэ мэхъанэ тефэ адыгэ гушӀлӀэу **фэбгъэгъун** зыфилорэм имэ-хъанэ. Ау а мэхъанэр **прости** зыфилорэм имэ-хъанэхэм ащыщэу **извини** зыфӀлоштым фэдӀп — лоф цыкӀлӀ-шъокӀумэ яхылашӀагъэп. Джащ пае «**кыис-фэгъэгъу**» зыфилорэр адыгаб-зэм ишапхъэхэм атефэу пльы-тӀн пльӀкӀырӀп.

Ащ апӀэу гу лъызытагъэр сӀрӀп, тинахыжъхэр ары. Гу-шӀлӀэм пае, нарт эпосым ло-фышхо дзышӀагъэу, типӀоэт нахыжъмэ ащыщэу Хъэдэгъ-лӀэ Аскэр «**кыисфэгъэгъу**» зӀплӀокӀэ, «**Пфэзгъэгъунэу си-ахъцэ чӀыфэ птелъа?**» ыло-

укъуагъ, сылохъугъ, сиякып тефагъэп, угу хэзгъэкӀынэу сыфӀэгъэп... Цыфым ыбзэ зӀрӀтӀтагъэм, ащ ижӀшӀуагъэ, игулытэ ялытыгъэу нэмыкӀ кӀэлуагъэхэри ыгъэфедагъэ ыльӀкӀыштыр.

«**Кыисфэгъэгъу**» зыфилорэм изакъоп, занкӀэу зэдзэкӀыгъэ урыс кӀэлоклабэ имыщыкӀагъэу (адыгабзэм хэт гушӀлӀэмэ ачӀы-плӀэу) цагъэфеда. А лофыгъом ехылашӀагъэу сӀ тхылъшӀ кы-дзгъэкӀыгъ, гъэзӀт статьяхэри бӀшӀагъэу сӀтхы, ау «Бэрэ пӀоми кӀэмыкӀымэ, гъаблэ» зӀралӀоу, имыщыкӀлӀгъэ урыс кӀэлуагъэу адыгабзэм цагъэ-федӀхэрэр нахъ макӀэ мэхъу озыгъӀолон слъэгъурӀп. Нахъ макӀэ хъуныр хэгъэки, нахыбэ мэхъу! АдыгэхэмкӀэ тиграмот-ность хахъо кӀэс, тиадыгаб-зэ нахъ тхымакӀлэ тэшӀы — занкӀэу зэдзэкӀыгъэ урыс гу-шӀлӀэхэр, калькӀэхэр, адыгэ гушӀлӀэхэм, кӀэлуагъэхэм ачӀыплӀэ нахыбзэрэ щытгъэфеда. Джи бэмэ адыгабзэм нахы уры-сыбзэр нахъ дӀэгъоу ашӀэ, чӀэчи мафи урысыбзэр зэхыхы, кӀэ-бар жъугъэри кӀазэрӀлӀы-сырӀэри аары. Джауштыр урыс

ственнэ тхыгъэхэми, гъэзет материалхэми зигугъу тшырэ калькӀэхэр бзэ зыкӀлахэтхэр.

лофыр ащи кыщыуцурӀп, а урыс кӀэлуагъэхэр учебникхэми гушӀлӀалӀэхэми ахэтхэу хъу-гъэ! ТштӀн гушӀлӀалӀэхэр. Урыс гушӀлӀэм итефӀэгъу адыгэ гу-шӀлӀэр нахыбзэрэмкӀэ тӀрӀэу гушӀлӀалӀэмэ адӀт, мыщ фэ-дӀэу: **шӀу ельэгъу — икӀас**. Ау а гушӀлӀалӀэ дӀэдӀхэм щы-сэу ахэтхэм, иллюстративнэ материал зыфалоу адыгабзэм изӀэрӀыт кӀэзыушыхъатын фа-ем урыс кӀэлуагъэхэр занкӀэу зэдзэкӀыгъэхэу бзэ ахэт. Ахэр мыхэм афӀэдӀх: **Щыпс ыгъэ-хъазырыгъ /приготовил/ — щыпс ышӀыгъ ылоным ычӀыплӀэ. Бзыльфыгъэм ыльӀэкъуацӀэ ыкӀо ехы /носит фамилию/ — Бзыльфыгъэм ыльӀэкъуа-цӀэкӀэ ыкӀо атхы ылоным ычӀыплӀэ. ПцӀэжыиэм пцӀэ-жыи кыубытыгъ /поймал/ — пцӀэжыи кыхидзыгъ ыло-ным ычӀыплӀэ. Ятэ ащ мылькы-шо кыфигъэнагъ /оставил/ — кыфигъэнагъ ылоным ычӀыплӀэ. Сишъогу шыхэр шӀу ельэгъух /любит лоша-дей/, нэмыкӀхэри...**

